

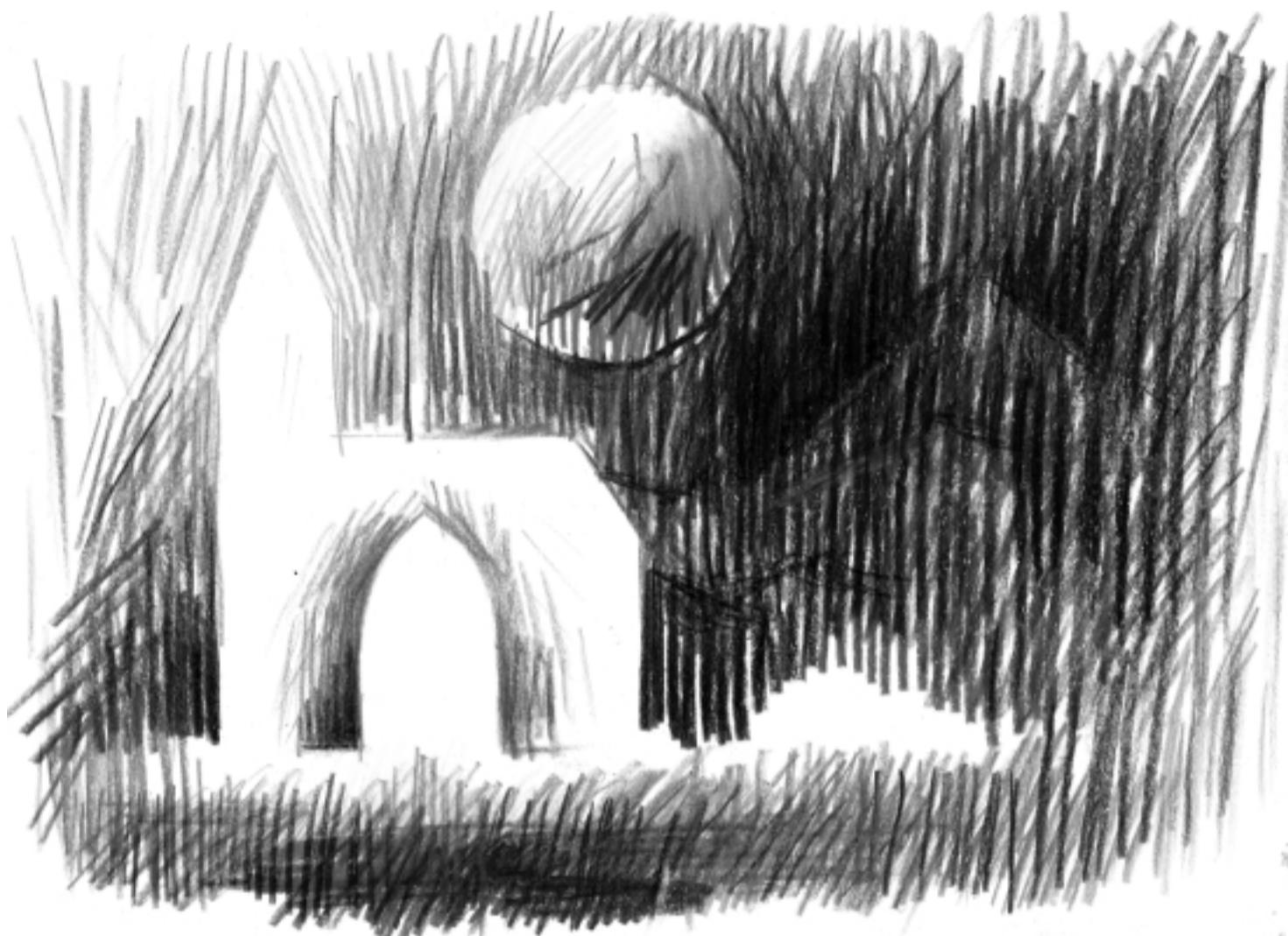
KULTÚRA

ROČNÍK XIII. – č. 2

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

27. JANUÁRA 2010

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,00€

Kresba: Jozef Valček

OTVORENÝ LIST
PRIMÁTOROVI BRATISLAVY
K PLÁNOVANÉMU ODHALENIU
SOCHY T. G. MASARYKA

Vážený pán primátor, podľa uznesenia Miestneho zastupiteľstva Staré mesto z 8. decembra 2009 sa má v marci 2010 pred budovou SNM na Vajanského nábreží v Starom meste odhalíť socha 1. prezidenta ČSR T. G. Masaryka. Dosť prekvapená čítam v anketách rôznych časopisov, že mnohí naši kultúrnii i politickí pracovníci s tým súhlasia. Vyrastali v dobe, keď bol aj Masaryk vygumovaný z učebných osnov a po páde komunizmu ho teda automaticky priradili k veľkým osobnostiam našich národných dejín, o ktorých sa pol storočia nesmelo hovoriť. Keby si však našli čas na preštudovanie dejinného úseku, v ktorom nám vládol (1918-1935), dozvedeli by sa z jeho výrokov, že on slovenský národ nikdy neužnával.

„T. G. Masaryk bol ako filozof a politik skutočný velikán. Tým väčšini prekvapuje jeho postoj k slovenskému národu. On koncipoval Pittsburskú dohodu, on ju 30. mája 1918 podpísal a podpísal ju aj 14. novembra 1918 - v deň svojej voľby za prvého česko-slovenského prezidenta. A predsa ju neskôr, keď Slováci žiadali jej plnenie, vôbec nerešpektoval...“ (Milan Vároš: Posledný let generála Štefánika, s. 60. Vyd. Obzor, Bratislava 1991). Označil ju dokonca za „falužum“. Za jeho prezidentovania, roku 1925, vyšiel v Prahe Ottov obchodný slovník, v ktorom sa v 2. časti na str. 1217 píše, že „Slovensko bude naši koloniálnej zemi“.

Masaryk „sledoval predovšetkým reálne eko-

Ach, sochy, sochy...

nomickej a politické záujmy českých finančných a podnikateľských kruhov ako aj blaho celého českého národa, pretože menej rozvinuté Slovensko ponúkalo lákavú možnosť uplatniť sa i českej inteligencii nižšej vzdelanostnej úrovne a expanzívnom českému priemyslu...“ (Robert Letz v časopise Zmena na jar 1990.) S jeho súhlasom likvidovali na Slovensku aj ten malý, poväčšine železiarsky priemysel, ktorý tu bol (v Krompachoch, Polomke, Bratislave). Nezamestnanosť plodila biedu a jej dôsledkom boli aj nespočetné

politik a novinár, hovorieval: „Keby nám Česi neboli neustále hanili našu vieru, boli by sme si s nimi rozumeli“. Vážil si však Masarykove úvahy v diele „Svetová revoluce“ a ďalších knihách.

Masaryk sice pod vplyvom svojej manželky Charlotty, vzdanej, sociálne cítiacej a hlboko zbožnej Američanky, deklaroval svoje náboženské cítenie, hoci bol slobodomurár, ale zároveň razil koncepciu: „Pryč od Rímu!“ „Rím musí byť souzen a odsouzen!“ Katolicizmus pokladal za škodcu svojho československého národa. Uctieval Jána Husa. Preto roku 1921 podporil vznik Cirkvi československej, ktorá mala odlákať českých, moravských a slovenských katolíkov. V Čechách sa mu to podarilo, na Morave nie a na Slovensku jeho postup ešte prehľbil antičeské a protimasarykovské nálady, najmä u katolíckej inteligencie a intelektuálov. Vyvrcholili, keď Masaryk zamietol žiadosť slovenských biskupov o založenie katolíckych gymnázií.

Masaryk sám dostal po narodení katolícky krst, deťstvo prežil na katolíckej Morave a rád ministroval. Jeho matka Theresia, dievčenským priezviskom Kopaczek(ová), bola za slobodnú kuchárkou židovského veľkostatkára Fleischmanna, ktorý spravoval aj prenajatú pôdu svojho súkmeňovca, baróna Nathana Redlich. Viaceré dobové dokumenty svedčia, že Redlich bol skutočným Masarykovým otcom. Platil na neho alimenty cez advokátsku kanceláriu JUDr. Aloisa Pražáka v Brne.

(Pokračovanie na 3. strane)

H ustota škandálov stúpa. Médiá besnejú. Donekonečna prepierajú každú chybu ako „starostlivá“ svokra smietku na klope zaťovo saka, rovnako „starostlivá“ prehliadajúc pozitívne výsledky vlády.

O čom to vypovedá? Pre nezorientovaného voliča súčasnej koalície, ktorý ešte stále verí médiám, to má byť odkaz, že má vhodiť do urny lístok s iným názvom strany ako v minulých vol'bách.

Na Slovensku vlastne netreba mať názor. Stačí si sadnúť pred televízor alebo otvoriť niektorý z denníkov, médiá už začnu všetko vedia pol roka dopred.

Nemyslím si, že súčasná vládna garnitúra je ideál. I ja si všimem občas smietku ako „starostlivá“ svokra. Napríklad netuším, prečo

Traja králi

TEODOR KRIŽKA

počas udeľovania štátnych vyznamenaní sedia všetci ústavní činitelia oproti účastníkom slávnostného aktu, akoby predsedali dajakej stranickej schôdzke. A keď už sa to ústavným činiteľom tak páči, prinajmenšom voľakto protokolu by všetkých troch mal upozorniť na výpovednú hodnotu výrazu ich tváre a držania tela, hyperbolizovanú televíznou kamерou v priamom prenose. Nemalo by sa stať, aby vyzerali ako rozvadení bratia, ktorí chceli na verejnosti demonštrovať súrodeneckú svornosť. Taký bol totiž pohľad na doširoka rozkočeného predsedu parlamentu, rozpačitého prezidenta a unaveného a roztrpeného premiéra sediaceho s prekríženými nohami. Spontánne, hoci možno neoprávnené, mi vtedy napadla Krylovova bájka o labuti, rakovi a šuuke.

Rovnako sa všetci traja pospolu objavili v televíznej diskusii. No a všetci traja svorne podali aj svoje stanovisko k striekajúcim kamionistom.

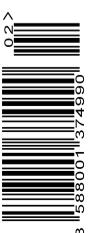
Keby som už pred pár desaťročiami nevyrástol z puberty, nazval by som ich „traja králi“. Ale žiada sa mi skôr položiť otázku, či týmto gestom demonštrujú viac sily, alebo zastierajú slabosť.

Prirovnanie o troch kráľoch sa mi však hodí ešte viac pri pohľade na opozíciu. I jej lídry demonštrujú tú istú súrodeneckú svornosť. I oni sú iba „traja králi“. Všade, kde sú kamery, sa ponáhľajú byť pospolu. Akoby ich jedna mater mala: irentista, liberál a kresťan ako klony s identickým certifikátom majú ako sibnutím prútika podobný názor ako Hŕbov Týždeň alebo Sme. Na rozdiel od vládnejce trojice tito králi bez trónu však bývajú odpočinutí, majú viac síl a času kontrolovať svoje gestá. Nakoniec nijakú inú zodpovednosť nenesú, iba zodpovednosť za vlastný úspech alebo prehru v budúciach vol'bách.

Pri čísle tri porovnanie kráľovských trojíc s tými biblickými kráľmi končí. Lebo kým Gašpar, Melichar a Baltazár putovali zdaleka, aby sa poklonili skutočnému Kráľovi, ktorý odmietol moc a bohatstvo tohto sveta, obe tieto trojice sa chodia klaňať práve moci a bohatstvu.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Uplynulý rok prežil svet v znamení krízy. Slovensko, napriek kúvaniu opozície, jej viac-menej úspešne čeliло. Fakty sú fakty: napriek tisícom postihnutých nedošlo k podstatnému zniženiu životného štandardu väčšiny občanov. Seniorom vláda nesiahala na dôchodky, naopak, od nového roka ich o 3,05% zvýšila, nezvýšila ani dane nízkoprijímovým skupinám zamestnancov a prijala opatrenie, aby niekomu nenapadlo ošmeknúť sporiteľov o ich úspory. Múdra opozícia by to priznala.

Žiaľ, napriek tomu, že vláda vytrvalo proklamuje svoje sociálnodemokratické zameranie, v nenávistnom prostredí, živenom opozíciou a médiami, nenašla odvahu zaviesť solidárnejší daňový systém, a tak sa fakticky sama pripravila o krok, ktorý by boli občania veľmi ocenili. Najmä ak by takto získané zdroje použila na zniženie DPH z 19 na 10, či menej percent na potraviny a detské ošatenie.

Koalícia však pravdepodobne dostane šancu na „reparát“. Bolo by to spravidlivé, keďže, zdá sa, chystá sa na lepšie časy. Budú však skutočne lepšie? Dokáme sa vo volebnom roku 2010 hospodárskeho rastu, znižovania nezamestnanosti, skvalitnenia sociálneho systému a rastu životnej úrovne aj tých najnúdznejších? To bude závisieť predovšetkým od vývoja situácie vo svete a v tomto smere, veru, výhľadky nie sú ružové.

Najväčšia ekonomika sveta, od ktorej do značnej miery závisí vývoj svetovej (nielen) ekonomiky, USA, sú zadžené až po uši. Parafrázujúc známy výrok V. Mináča, visia na šnúrke čínskych gatí. Nejeden z významných amerických ekonómov dokonca považuje ich situáciu za bezvýchodiskovú. (S USA, stáva popočnu šnúrou, nielen politicky, je zviazaná Veľká Británia.)

Situáciu Európy stáhuje menová politika Číny, ktorá vytrvalo udržiava svoju podhodnotený, aby tak zvyšovala svoju konkurenceschopnosť, - to je však aj prípad USD - čo veľmi nepriaznivo ovplyvňuje zasa exportnú schopnosť štátov eurozóny a teda aj možnosť oživenia výroby a zamestnanosti v celom regióne.

Akoby toho nebolo dosť, navŕšili sa pred svet, a teda aj pred nás, dlhodobo neriešené ekologické problémy, pred ktorými už nemožno strkať hlavu do piesku. Napriek tomu svetová konferencia o životnom prostredí v Kodani jasne ukázala, že USA a Čína iba svoje momentálne záujmy a na riešení svetových problémov v tejto oblasti sa nechcú podieľať v primeranom rozsahu. Ťažisko riešenia teda zostáva na Európe, od ktorej siet žiača „čosi“ navyše. Rozvojové, alebo prenejšie, menej bohaté štáty „Juhu“, žiadajú, aby bohatý „Sever“ platil aj ich dluhy - 150000 mil. ročne - lebo, počas dĺhich rokov iba on emitoval do ovzdušia škodliviny. (Alain Touraine*, el País 6. 1. 2010) K tejto požiadavke nielenže sa

JOZEF HLUŠEK

Nie sme za vodou

USA a Čína stavajú veľmi vlažne, až odmiesto, ale Čína pokračuje vo výrobe väčšej časti svojej el. a tepelnej energie z uhlia, hoci do r. 2020 by bolo treba znižiť emisie CO2 nie o 30%, ale ideálne až o 50%. (Európa by v takom prípade musela dosiahnuť zniženie CO2 až o 80%, a to ešte skôr ako do r. 2050.)

Nakopili sa teda pred nás veľmi vážne ekonomicke a ekologicke problémy, ktoré si vyžadujú od každého štátu, ba aj občana veľmi veľké úsilie a obete, aby boli vyriešené. Prosto, dnes je už takmer každému (okrem politikov typu V. Klause) jasné, že sme sa dostali na hranice možného a situáciu treba radikálne riešiť. Pretože nezvládnutie týchto problémov hrozí ešte väčšou katastrofou, než akú predstavuje aj najväčšia hospodárska kríza.

Podľa A.Tourainea nám však hrozí ešte tretia kríza. Tá, ktorú predstavuje možno unáhlená a či vyprovokovaná politická akcia. Presnejšie, verejně masové vyjadrenie nespokojnosti s daným stavom. Ja dodávam, že ju môže vyvolať stupňovanie (rôznych) požiadaviek nad rámec reálnych možností, obviňovania vlád a provokácie zo strany opozície - kdekoľvek na svete - a následne neschopnosť vlád riešiť svoju vnútrosťnu situáciu. V takom prípade môže i z oficiálnych miest dôjsť k pokusom „usmernit“ frustráciu obyvateľstva „nájdením“ vinníka za hranicami svojho teritória.

Konflikty tohto druhu, ak sa začnú šíriť v priestore a čase, prerastú veľmi skoro svoju sociálnu podstatu a stanú sa skutočne nezvládnuteľnými. V istom zmysle sa pohyb týmto smerom už začal. Napríklad, už vyslovenými požiadavkami, aby štáty Severu platili za správanie sa svojich predkov, kym iní chcú zasa neústupčivo „chrániť“ iba záujmy a práva svojich potomkov a seba. Tento spôsob prístupu k problémom našej budúcnosti nie je dobrý, pretože nie je zdôvodnitelný ekonomicky a už vonkoncom politicky. Je o to nebezpečnejší, že si ho osvojili tí najmocnejší.

Čo v takejto situácii robí, aby sa takto nebezpečný vývoj zvrátil? A. Touraine vidí východisko v mobilizácii ľudí na podporu tých ekonomických sôl, ktoré predsedzujú do života spoločnosti rozumnú rovnováhu medzi záujmami konkrétneho spoločenstva (národa) a bezpodmienecnym rešpektovaním univerzálnych ľudských práv, ktoré sú cincicky pošliapavané v momente, keď ľudské bytosti (kdekoľvek na svete) zomierajú od hladu alebo sú zbabované práce, alebo slobody. Vo svete sa to deje len preto, aby finančníci mohli nadáľ zvyšovať svoje zisky, tvrdí Touraine a dodáva, že „takáto vzbura ľudskosti v mene obrany najzákladnejších, a preto

najuniverzálnejších práv, je jediný účinný spôsob, ako celisti záujmom bezohľadných a krutých finančníkov“. Súčasne konštatuje, že je iba malo pravdepodobné, že by takéto povstanie vzniklo na blahobytom Severe našej planéty, pretože rozpor medzi finančníkmi a občanmi nie je vyhroténý do takej miery, aby vyvolal ľudové protesty. Je tu však rozvinuté ekologicke myšlenie, a práve ekologicke problémy môžu takéto protesty vyvolať a dať im širší, pozitívny, životne dôležitý cieľ. (Takymto cieľom však nie je ochrana „podkôrniku“, ani boj proti výstavbe JE, oni iba skutočný cieľ kamuflujú). Práve priebeh a najmä dohoda-nedohoda dosiahnutá na „Konferencii poslednej príležitosti“ v Kodani ukazujú, aká dôležitosť je takáto celosvetová ekologicická akcia. Pretože ak sa vývoj nepohnie hned, tzn. už v r. 2010, správnym smerom, enorme vzrástie rizika, že sa staneme obetami nielen nových ekonomických kríz, ale aj ekologickej hrozibie, pričom náklady na ich odstránenie budú enormne rást. To následne umocní potenciál pre vznik čoraz intenzívnejších a rozsiahlejších politických zmätkov a nedorumení.

„Ak by sme dnes mali predpovedať, aká bude najpravdepodobnejšia budúcnosť, či to bude zhoršovanie krízy, alebo zrod a výstavba akéhosi nového typu spoločnosti, založeného na rešpektovaní ľudských práv veľkej väčšiny obyvateľstva, museli by sme úprimne povedať, že pesimistická hypotéza má viac možností sa uskutočniť ako optimistická, ktorá sa zakladá na viere v schopnosť ľudských bytostí ozdraviť svoju vlastnú budúcnosť. Najmä ak sa Európania nechajú podmaníť osou Čína-USA“, píše A.Touraine.

S A. Touraineom nemusíme súhlasit, ale jedno je isté, dôvod na prehnany optimizmus nemáme. Ak by sa aj súčasná kríza skončila, musíme mu dať za pravdu, že nie sme, ako sa hovorí, za vodou. Nečaká nás dlhšie ani kratšie obdobie bezstarostného života a blahobytu, ale finančne veľmi nákladné a politicky (i technicky) mimoriadne náročné úlohy. Musíme ich splniť, aby sme vôbec prežili a aby sme mali pre koho žiť a tvoriť hodnoty.

* Alain Touraine (*3.8.1925) - sociológ, v minulosti prednášal na Kolumbijskej, Harvardskej a Chicagskej univerzite, v súčasnosti je riaditeľ Inštitútu vysokoškolských štúdií Pariž. Je pôvodcom terminu „postindustriálna spoločnosť“. V prvej polovici osemdesiatych rokov sa venoval polskej „Solidarite“. Je autorom cca 20 významných diel z oblasti sociológie. (v r. 1983 publikoval napr. „Solidarita, analýza sociálneho hnutia), nositeľ viacerých prestížnych ocenení, mnohá významné univerzity mu udeliili titul Dr.H.C.

(Dokončenie z 1. strany)

Nanešťastie, politika vždy bola a je o moci a peniazoch. Nijaký ušľachtilec, ktorému leží na srdci rozvoj krajiny, sa prosto k moci neprederie a ak by sa k nej náhodou aj predral, dľho si ju neudrží.

Médiá a zahraničné internacionálne spolu s časťou tretieho sektora sa už postarajú, aby spieval tú ich pesničku.

Žiaľ, politika je umenie možného. Býva v rukách schopných na podivný spôsob, vlastne - všetkého schopných. A tí sa prezieravo nedávajú ostrelovať televíznymi kamery, resp. takých tie televízne kamery ani neprenasledujú, ved' neraz práve oni alebo ich dobrí priatelia či dokonca „bratia“ médiá vlastnia.

Hustota škandálov stúpa. Nie preto, že by nebolo úspechov, o ktorých by stalo za to informovať. Stúpa tlak mocných v pozadí, ktorí si želajú povoľnú vládu, vládu v duchu svojich záujmov. Podobne ako pred dva-

nástimi, resp. ôsmimi rokmi. Cheú naspäť k moci opozičnému trojicu, ale radi by z nej vyfaulovali Dzurindu. Robia všetko preto, aby v najhoršom prípade aspoň mohli Smer-SD držať v šachu. No, žiaľ, nestavajú nijakú al-

ternatívnu, len vládu falosoňskich kráľov. Tých dnešných opozičných si pamätáme veľmi dobre, najmä podľa americkej bombardérov, ktoré ponad moju hlavu tiahli na Juhosláviu. I podľa arogancie, takej podobnej na tú mediálnu. Akoby ich jedna mater mala.

Veru, akoby ozaj boli „bratia“. Trpia zvláštnou stratou pamäti, ak majú vravieť o vlastných chybách, a neobyčajne si pamätajú chyby protivníka. Veru, ktorú dnešná vládna trojica nepíše nijaké čierne knihy chýb tej predošej, aj keď azda len preto, že sa na to necítí dosť silná, opoziční králi nič iné ani nerobia, len účtujú... Azda sa to naučili od svojich demokratických vzorov, Masaryka a Beneša.

TEODOR KRIŽKA

Vyhľásenie

občianskych organizácií a osobností spoločenského života

na vzniku Č-SR, ale aj na deformáciách práv Slovákov. V roku 1919, keď sa Slováci domáhali svojich práv vyhlásil, že Pittsburská dohoda je len zdrap papiera, ktorý k ničomu nezavázuje a „dokument tie úmluvy je podvržený, je falzum.“ Proti tomuto výroku protestovali nie len Slováci, ale aj umiernení Česi. Priprisovať mu nepravdivé zásluhy bolo by falšovaním história. Politik, ktorý sa zachoval k nášmu národu tak vierolomne, nemá morálne právo, aby jeho socha stála na exponovanom mieste v historickej časti hlavného mesta SR.

Priestor pred Slovenským národným múzeom je sice vhodný na pamätník, ale v priateľských rozmeroch a mal by byť venovaný takej osobnosti, ktorá sa mimoriadne zaslúžila o rozvoj slovenského múzejníctva. A takou je nesporné vedec a národnovec Andrej Kmet. Preto navrhujeme, aby sa po odstránení piliera na jeho mieste osadila socha tohto dejateľa o výške cca 3,0 m na podstavci cca 1,5 m, aby výškovo nepresiahla hornú hranu portálu budovy, čo je cca 6,0 m. Uvítali by sme, keby sa investorom

stalo Slovenské národné múzeum. Prípravu i realizáciu budú podporovať nižšie uvedené občianske organizácie.

Ziadame týmto pána starostu Andreja Petruka, aby nás návrh zaradil na najbližšie rokovanie zastupiteľstva a prizval našich zástupcov. Dúfame, že poslanci nás návrh schvália. Neradi by sme boli, aby socha T. G. Masaryka bola jablkom sváru na Slovensku a poškodiťa vzájomné vzťahy medzi našimi národnmi. Ak by však zastupiteľstvo schválilo jej osadenie, budeme žiadať, aby sa to potvrdilo aj v celomestskom referende.

Kedže hlavné mesto SR a predovšetkým jeho reprezentáčna historická časť je záležitosťou občanov celého Slovenska, predkladáme na výhlásenie na vyjadrenie aj pánovi prezidentovi, poslancom Národnej rady Slovenskej republiky - výboru pre kultúru, Ministerstvu kultúry SR, primátorovi Hl. M. SR Bratislavu a Slovenskému národnému múzeu.

Kontaktná adresa:
Spoločnosť Andreja Hlinku,
Radlinského 28, 811 07 Bratislava

SIGNATÁRI

Občianske organizácie:
Spoločnosť Andreja Hlinku
I. Miestny odbor MS Bratislava
Bernalákova spoločnosť
Spoločnosť na ochranu národných a ľudských práv
Osobnosti spoločenského života:

STANISLAV MÁJEK, FERDINAND KLINDA, LADISLAV ČAVAL, JOSEF MARKUŠ, STANISLAV BAJANÍK, EVA KRISTÍNOVÁ, ÁBEL KRÁĽ, JÁN BOBÁK, RICHARD MARSINA, ALEXANDER ŠTEVIK, PAVOL STANO, VALENTÍN MAGDOLEN, ANNA MAGDOLENOVÁ, ANNA BANDÁKOVÁ, ALEXANDER VÍKA, MAGDALÉNA SULANOVÁ, MARIÁN ŠURAN, JOZEF DARMÓ, JÁN LITECKÝ ŠVEDA, LADISLAV LYSÁK, IVAN MRVÁ, OLGA SLIVKOVÁ, ANTON HRNKO, PETER MULÍK, JÁN KOŠTÚ, JURAJ KOLAROVIČ, JOZEFKA KOŠKOVÁ, ELENA ŠEBOVÁ, AUGUSTÍN MARIÁN HÚSKA, JOZEF RYDLO, MIROSLAV HOLEČKO, JÁN SMOLEK, J. SMOLCOVÁ, VIKTOR ŠTEFANEK, EMIL VESTENICKÝ, JÁN KOŠIAR, ANTON SEMEŠ, IGNÁC JURUŠ, LADISLAV SUŠKO, RITA SUŠKO, IVAN REGULI, ANNA BIROŠOVÁ, JOZEF BIROŠ, ŠTEFAN VRAGAŠ, MILAN S. ĎURICA, JÁN BRICHTA, MIROSLAV KOVÁČ, EDITA ŠKODOVÁ, PETER BIELIK, ŠTEFAN SUCHÝ, DANIELA SUCHÁ, Mária DUSÍKOVÁ, FRANTIŠEK DUSÍK, ANTÓNIA SOTÁKOVÁ, KAROL KUBÍK, ALICA MÁJEKOVÁ, PAVOL KALINAY, FRANTIŠEK ŠVABA, VIERA TAPALAGOVÁ, RUDOLF KLOKNER, SILVIA KLOKNEROVÁ, JÚLIUS PORUBSKÝ, TEODOR KRIŽKA

čas života plynne ako voda
Rieka je bezbrehá.
Pod mŕtvanou,
kalhou vodou
plynutie zanechá
množinu mitrých vodov.

Existenčný paradox
NIE SOM, principiálne
TEDA
SOM! rozpor tu je:
nejednotoranie
existuje.

Odkial' sa na svete
real život?
Žáklad je v mrii? ?
Vo vode? Nie!
Je tam
tým zdrojom, ktorý
nechce byť menovaný!

Kresba: Andrej Mišanek

(Dokončenie z 1. strany)

Neskôr prispieval aj na jeho štúdiá v Brne, vo Viedni a v Lipsku. Fleischmannov kočiš Josef Maszárik, za ktorého vydali Theresiu, keď čakala dieťa, mal s ňou ešte dvoch synov, ale Masaryk sa k nim nehlásil a oni sami nijako nevynikali intelektom, ostali jednoduchými moravskými dedičanmi. Po svojom úradne uvádzanom otčovi by asi ani T. G. Masaryk nezdedil svoj intelekt a literárny i politický talent, tak ako nezdedil ani jeho „slovenský koreň“, vyzdvihovaný v duchu ľatnej ideológie česchoslovákizmu.

Ani s proklamovanou demokraciou to za 1. ČSR nebolo také, ako sa hlásia. Vedľa českí žandári strieľali do striajúcich robotníkov a nezamestnaných: 18. 8. 1920 v Hlohovci (1 mŕtvy a 7 ťažko zranených), 17. 12. 1920 vo Vrábľoch (3 mŕtvi, 20 ranných), roku 1921 trikrát: v Krompachoch 21. februára pri štrajku robotníkov proti zatvoreniu železiarni a demontáži strojov (4 mŕtvi, 15 zranených, 50 zatknutých, 300 prepustených z práce), v Ardanovciach pri štrajku robotníkov proti zatvoreniu železiarni a demontáži strojov (4 mŕtvi, 15 zranených, 50 zatkutých, 300 prepustených z práce), v Ardanovciach pri štrajku polnohospodárskych robotníkov (27 ranných), v Močenku (1 mŕtvy), v Trenčíne 8. 10. 1924 (1 mŕtvy, 8 ranných), 25. 5. 1931 v Košútoch pri štrajku polnohosp. robotníkov (3 mŕtvi, viacerí ranení), 18. 6. 1932 pri stavbe železnice z Červenej Skaly do Margecian (2 mŕtvi, 21 ranných) a v Polomke, 16. 11. 1932 pri demonštrácii proti exekúciam (2 mŕtvi, 46 súdne stíhaných obyvateľov). Žandári zastrelili za 1. ČSR na Slovensku spolu 17 robotníkov, zranili - poväčšine ťažko - vyše 108 a zatkli okolo sto demonštrujúcich, ktorí iba protestovali proti narastajúcej sociálnej biedermeierovej robotníckej zastrelili aj v českom Duchcove, 4. februára 1931. S takto krutošou sa prestalo, až keď slovenskí spisovatelia vydali proti nej manifest a ozvalo sa aj zahraničie. Väznením a finančnými pokutami sa však naďalej zakročovalo proti kritizujúcim slovenským novinárom a politikom.

Kult T. G. M. sa zakladá na domnieke, že on nás vytrolil Maďarom a vytvorením Československa nám zabezpečil štátovánu ochranu. On sám vyhlásil: „Já jsem Slováky oslobodil.“ Lenže o vytvorenie tohto nového štátu sa zaslúžil predovšetkým Milan Rastislav Štefánik. Už v rokoch 1904-1912 si ako astronóm vydobyl svetové meno i priazeň vedecích kruhov vo Švajčiarsku, Taliansku i Francúzsku, získal francúzske štátne občianstvo i vysoké vyznamenanie. Počas 1. svetovej vojny absolvoval Štefánik pilotný výcvik vo francúzskej armáde, dosiahol hodnosť vysokého dôstojníka i vyznamenania: od ruského cára, francúzskej vlády a talianskeho kráľa. V decembri 1915 počkal do Paríža Masaryka i Beneša a spolu napísali na základe Štefánikových ideí programové vyhlásenie, Memorandum adresované vládam Dohody, o budúcnosti „českých zemí“: Česka, Moravy, Slovenska a Sliezska. Po priaznivom prijatí Memoranda založili vo februári 1916 v Paríži Československú národnú radu, pre ktorú Štefánik získal priazeň najvyšších francúzskych a neskôr aj talianskych kruhov. Masaryk sa neskôr sám vyjadril, že Štefánik jemu i Benešovi otvoril dvere do týchto vládnych i politických kruhov. Český historik J. J. Duffack o tom v publikácii „Štefánik a Československo“, vydanej v nakladatelstve Naše vojsko v Prahe r. 2007 napísal:

„Môžeme jednoznačne soudiť, že Štefánikova myšlenky a nápady, vychádzajúce z jeho osobných znalostí pomôr i smýšlení nejvyšších francouz-

Otvorený list primátorovi Bratislavu k plánovanému odhaleniu sochy TGM

Ach, sochy, sochy...

„Slovensko bude naši koloniálni zemí“.

Ottov obchodný slovník, časť 2., str. 1217

ských vojenských, vládnych a politických kruhov, ovplyvnili T. G. Masaryka. Ten mél o budoucnosti predstavy na úrovni stredoeurópskeho politika, ktoré se na míle odlišovaly od predstav jeho bývalého žáka (Štefánika, pozn. O. S.), ktorý si již vysloužil své ostruhu v globálni zahraničné politice ako emisár francouzské vlády. ... Masaryk se dostał k audienci a s memorandem k francouzskému ministerskému predsedovi Aristide Briandovi (a k predsedovi parlamentu Paulovi Deschanelovi, pozn. O. S.) 3. února 1916 pouze díky Štefánikovým známostem s nejmocnejšími osobnostmi Francie, stýkum, které zařizovala mocná paní de Jouvenel, Štefánikova velká obdivatelka.

Štefánikovo spoluautorství je nepochybné. Kromě všeobecných myšlenek v něm Štefánik předkládá i myšlenky, vycházející z geopolitických úvah, svědčící o velkých znalostech politických poměrů ve všech zemích rakousko-uherské monarchie i ve světě.“

Treba tu ešte odcitovať, že „Masaryk pri stretnutiach nepovedal ani slovo, lebo nevedel po francúzsky. O týchto rokovaniach francúzsky činilec dr. Raoul Blondel neskôr napísal: „Profesor Masaryk neotvoril ústa. Štefánik mu potom cestou živo prekladal Deschanelovo ozaj očarujúce stanovisko...“ (Milan Vároš: Posledný let generála Štefánika, s. 47)

V poverení francúzskej vlády potom Štefánik osobne organizoval légie z českých a slovenských vojnových zajatcov v Rusku, aj z amerických, rumunských a talianskych dobrovoľníkov, ako armádu budúceho československého štátu. Zo skleslých zajatcov vedel svojím charizmatickým vystupovaním vytvoriť disciplinovanú vojenskú silu. V júni 1918 na verejnej slávnosti v Paríži udelil maršál Foch Štefánikovi hodnosť brigádneho generála. Na jeseň odišiel Štefánik do Japonska a odtiaľ do Vladivostoku, aby spolu s francúzskym generálom Janinom zabezpečili pokojný návrat československých legionárov z Ruska, kde už zavrádli Leninom vedení bolševici. Z Masarykovho telegramu sa v Tokiu dozvedel, že doma bola ustanovená dočasná československá vláda, v ktorej ho vymenovali za ministra národnej obrany. Po príchode na Sibír, v Omsku však zistil, že toto ministerské kreslo v Prahe už obsadil Václav Klofáč a jemu, Štefánikovi, dal funkciu ministra vojny. Bolo to vlastne diplomatické odsunutie Štefánika z politiky nového štátu. Ministr zahraničných vecí sa stal Dr. Eduard Beneš a v tejto funkciu odišiel v januári 1919 na Mierovú konferenciu do Paríža. Tu sa stretol v marci so Štefánikom, ktorý sem pricestoval zo Sibíri cez Peking a Marseille, vyčerpaný po ťažkej vojensko-organizačnej práci v čs. lègiach a po namáhavej ceste. Za týchto okolností vypukol v Paríži medzi Benešom a Štefánikom ostrý politický spor. Štefánika roztrpčovalo, že Pražské vedenie sa k Slovensku stavia povysenecky a jeho samotného ignoruje. Príkladom toho bola aj ustanovujúca, Masarykom zostaňaná Washingtonská deklarácia o vyhlásení nezávislosti československého

národa dočasnej vládou Československa, z 18. októbra 1918, na ktorej je medzi Masarykovým a Benešovým aj Štefánikom - sfalsovaný - podpis, hoci on s deklaráciou nesúhlasiel. Štefánik sa okrem protestu proti sfalsovaniu jeho podpisu dopytoval aj na osud pôdesiatpäťtisíc dolárov, ktoré prevezal Masaryk rok predtým od Slovenskej ligy v Amerike. Boli vyzbierané od našich krajanov na účel kultúrneho i hospodárskeho pozdvihnutia Slovenska, aby sa postupne mohlo vyrovnať vyspelejším Čechám. Masaryk ich odovzdal Benešovi (lebo Štefánik bol v tom čase v Rusku) - a Beneš nikdy nevyúčtoval, na čo tieto peniaze použil. Vyúčtovanie od neho Masaryk ani nežiadal, a o Slovenskej lige vylásil, že nikdy nejestrovala. Keď jej delegácia pricestovala na jar 1919 z USA do Československa, odmietol ju prijať.

V dôvernej korespondencii z Paríža napísal Beneš Masarykovi do Prahy: „Naše podstatné filozofické názory sú totálne rozdielne ...“ a svojmu sekretárovi na Ministerstve zahr. vecí v Prahe Ivanovi Markovičovi: „... so Štefánikom som mal konflikt. ... Je medzi nami koniec - myslím úplne. ...“ Pražské vedenie začalo uvažovať, čo so Štefánikom, keď sa po predchádzajúcich šiestich rokoch zakrátko vráti do vlasti. Koncom apríla 1919 T. G. Masaryk napísal E. Benešovi do Paríža, že Štefánikovi navrhne, aby sa vzdal funkcie ministra vojny. „Čo s ním d'alej - nevieme. Na Slovensko? Sotva, najlepší by bol Rím, ak je Paríž vylúčený...“

Brigádny generál M. R. Štefánik rokoval počas Parížskej konferencie s prezidentom USA Wilsonom a plukovníkom Housom o začlenení Pittsburskej dohody do mierovej zmluvy, lebo pochyboval, že Praha - na čele s Masarykom a Benešom - dochod dodržia. Vyhlásil: „Urobíme všetko možné, aby sme vysli s Čechmi, ale vzhľadom na neťastné skúsenosti s Prahou v minulosti musíme túto dohodu poklať za „manželstvo na skúšku“ a za nič trvalé...“ (Milan Vároš: Posledný let generála Štefánika, s. 47)

M. R. Štefánik mal ku prof. Masarykovi, o 30 rokoch staršiemu, až do konca svojho života dobrý, úctivý vzťah. Ešte 3. apríla 1919, mesiac pred svojím tragickým koncom, mu poslal z Paríža list s oslovením: „Milovaný pán prezident! Tak Vás predsa len ešte uvidím...“ V tom istom čase (24. marca) Masaryk v dôvernom liste ministerstvemu predsedovi K. Kramárovi, ktorý bol vedúcim česko-slovenskej delegácie na mierových rokovaniach v Paríži, označil generála Štefánika za slovenského „drátenička“, ktorý chodí od dverí do dverí, ibaže vo vysokých kruhoch. 22. apríla (dva týždne pred Štefánikovou smrťou) Kramárovi o ňom do Paríža napísal: „...Na Slovensku by bylo miesto preňho, ale neviem, je-li pro drobnou práci administrativní; v Praze mesta nevidím...“

Na Štefánikovom štátnom pohrebe 10. mája 1919 sa ani Masaryk, ani Beneš nezúčastnili, hoci naď prišli vysoké delegácie: z Talianska v mene kráľa Viktora Emanuela III., z Francúzsku zástupcovia prezidenta Poin-

zrádza ignorovanie jeho osobnosti, a tým aj slovenského národa, ktorý zaistupoval. Práca komisie nebola ani dôkladná, ani objektívna.

T. G. Masaryk bol nesporne múdry štátnik a filozof. Z tohto hľadiska patrí aj pomník. Ale rozhodne nie pred múzeom v Bratislave. Tam má oprávnenie stáť predovšetkým socha Andreja Kmeťa, zakladateľa slovenského múzejníctva. Vhodným mestom pre sochu Masaryka by mohlo byť napr. nádvorie zámku v Topoľčiankach, kde mal svoje letné sídlo. Žiada sa tiež pripomenúť, že celkom blízko toho miesta, kde má stáť Masarykova socha, rozbili českí legionári po skončení 1. svetovej vojny vzácnu mramorovú sochu cisárovnej Márie Terzie, ktorá sídlila na Bratislavskom hrade a pre svoju ríšu, do ktorej patrilo aj Slovensko, vykonala nesmierne veľa. A ešte niečo: Vajanský ostro odmietal Masarykov „mravno-spoločenský systém“, Masaryk sa zas vysmieval jeho rusofilstvu. Pomník na Vajanského nábreží by bol teda aj ironiou ich osudu.

Vážený pán primátor, mám 73 rokov a pamätám si odstraňovanie viačierých pomníkov z bratislavských námestí a ulíc, lebo čas odhalil, že osoby nimi zvečnené, si ich nezaslúžili. A naopak, iné odstranené pomníky bolo treba vrátiť do našho mesta, lebo išlo o veľké, neprávom hanobené osobnosti (Hlinka, Štefánik, mal by k nim pribudnúť aj Andrej Kmet', ale napríklad aj B. Björnson a Scotus Viator, ktorí sa zastávali slovenského národa v časoch jeho útlaku. Pomník by si za fotograficko-filmovú apoteózu prostých slovenských ľudí a výtvarnej krásy nášho ľudového umenia zaslúžil aj Čech Karol/Karel Plicka. Lebo umelecká a kultúra, na rozdiel od politiky, ľudí nerozdeľujú, ale spájajú). Na Vajanského nábreží by však logicky mala niekde stáť predovšetkým socha spisovateľa, básnika, novinára a politika Svetozára Hurbana Vajanského.

Keďže Štefánik odišiel z Paríža do Ríma, aby zabezpečil návrat stotisíc česko-slovenských zajatcov, ktorí uviazli v Taliansku po rozpade Rakúska-Uhorska. Zatiaľ v Maďarsku prevzali moc komunisti a vojensky napadli Slovensko, aby ho priclenili späť. Pražská vláda preto vyhlásila vojnový stav a telegraficky povolala generála Štefánika do vlasti. Ako vieme, priletal 4. mája 1919 spolu s troma talianskymi dôstojníkmi na lietadle Caproni 11 495 na vajnorské letisko, ale lietadlo za dosiaľ nevyjasnených okolností havarovalo a všetci štýria zahynuli. Medzi mnohými protichodnými svedectvami o tejto tragédii sa objavilo aj tvrdenie Jána Masaryka z 3. mája:

„Idem od otcu a bojím sa, že zajtra buде Praha i celá republika plná čiernych zástav“.

Rovnaký výpovedeň T. G. Masaryka zaznamenal aj jeho - už spomínaná - archivárka Anna Gašparíková. Na rodinnú slávnosť, z ktorej prichádzal Ján Masaryk, sa dostavil s nezvyklým oneskorením, a keď sa ho pýtal na dôvod, vrazil povedal: „Zátra budou Slováci moc plakat a já tomu nemohu zabrániť“. Zjavne predtým rokoval s Benešom, ale či naozaj nemohol jeho úmyslom zabrániť?

Nie sme kompetentní rozsúdiť, či

Štefánikova smrť bola alebo nebola

pripravená,

ako odstranenie nežiaduceho,

vplyvného predstaviteľa Slovenska,

alebo

dejiny nášho národa.

Potreže už starí

Rimania hovorili:

Historia est magis

tritiae

dejiny sú učiteľkou života.

Z toho dôvodu posielam tento môj list

v odpise aj starostovi mestskej časti Bratislava - Staré Mesto, predsedovi ČSV, riaditeľovi Slovenského národného múzea, ministru kultúry a Výboru pre kultúru pri Národnej rade SR, redakcii časopisu Kultúra, prípadne aj ďalším. Nie ako nátlak, iba pre oživenie ich historickej pamäti. Pri štúdiu žurnalistiky, ktoré som absolvovala na Univerzite Komenského ešte r. 1971, nám naši profesori (neskôr v rámci normalizačných čistiek povyhadzovaní, po „nežnej“ rehabilitovaní) zdôrazňovali: „Informácie sú nesmierne dôležité pre konečné rozhodnutie. Čím viac ich človek získá, tým správnejšie sa dokáže rozhodnúť.“

Cením si všetky Vaše doterajšie rozhodnutia, váži si ich každý slušný občan nášho mesta a ja som preto hrdá, že som Vás na „zé-dé-eške“ učila. Odpusťte mi, že aj teraz trpím na tento učiteľský komplex, o ktorom Nemci výstižne hovoria: „Boh vie všetko, ale učiteľ to vie lepšie.“

Prajem Vám vo Vašom neľahkom úrade ďalšie úspechy a energiu do násťavujúceho roku.

OLGA SLIVKOVÁ
Vajnory, 4.januára 2010

Vknihe Čarodejník Lúčnice (Perfekt 2007) národný umelec Štefan Nosál vyjadril svoje názory takto: „Verím, že ak by sa na Bratislavskom hrade socha kráľa Svätopluka na koni objavila, získal by tým samotný hrad celkom novú duchovnú dimenziu aj kvalitu. Lebo, ak by sa mladí slovenskí ľudia, ale aj dospelí ľudia denno-denne so sochou Svätopluka stretávali, dostal by sa im tento vládca do povedomia, uvedomili by sme si, že aj my patríme k starému európskemu národu. Vládca z 9. storočia predsa vyvoláva posun v sebavedomí, prehľbuje vedomie, že sme na tomto území prítomní už dvanásť storočí. Svätopluk bol skutočne veľký európsky vládca, ktorý mal reálnu nádej získať post nemeckého rímskeho cisára. Ide mi o to, aby sme sústavne učili vlastné deti a vnukov úcte k predkom. Aby sme vedeli v každej životnej situácii odpovedať na základné otázky: odkiaľ prichádzame, kto sme a kam kráčame. Iba v poznanií je základ suverenity a identity. Čudujeme sa, keď sa stretнем s Nemcom a on sa hned pochváli, že mali Franskú ríšu. Ale nás človek len zriedkakedy pochopí, že v tom istom čase sme my, starí Slováci, žili vo vyspelej Veľkomoravskej ríši, ktorá sa rozkladala pri Bratislave, susedila a bojovala s Franskou ríšou. To naozaj nefunguje tak, že odkedy sme vyhlásili nezávislosť, odvtedy sa stávame sebavedomým národom. Aby sme pocit sebavedomia získali, musíme sa namáhať, lebo sebavedomie vyrastá len a len z poznania. Potom sa naši ľudia budú aj vo svete správať a konať sebavedome. Nejde tu o plán radikalizmu, ale o vedomie budovania zvnútorného vzťahu k vlasti, k Slovensku ako k domovu všetkých jeho občanov, vrátane národností, ide tu o budovanie zdravého patriotizmu.“

To, o čom sme mohli ešte nedávno len snať, začína nadobúdať reálne kontúry. Premiér Slovenskej republiky Robert Fico 9. júna 2007 na župných oslavách 170. výročia Jozefa Miloslava Hurbanova povedal vo svojom prejave:

„Slovenský historik profesor Matúš Kučera sa vo svojej knihe Postavy veľkomoravskej histórie zamýšľal nad tým, prečo sme my Slováci vo vzťahu k vlastnému štátu takí rozkolisaní a neisti. A našiel na túto rozkolisanosť aj odpoveď. Po celý čas, čo sme patrili do Uhorského štátu a potom aj do Československej republiky, sme nemohli pestovať slobodne vlastnú, slovenskú štátotvornú tradíciu. Vyrastá z obdobia Veľkomoravskej ríše a musí stáť na dvoch pilieroch, iba vtedy ju každý slovenský občan bude pociťovať ako vlastnú rovnováhu. Jednou nohou, pilierom je v nej národotvorná cyri-

Ján Kulich: Jazdecká socha kráľa Svätopluka

lo-metodská tradícia, ktorú si každoročne pripomíname na staroslávnom Devíne 5. júla. A druhým pilierom suverénneho slovenského postoja je pestovanie štátotvornej svätoplukovskej tradície. Je to tradícia staroslovenského mocnára, kráľa Svätopluka, ktorý vládol a spravoval obrovskú ríšu zvanú Veľká Morava. Patrila do nej okrem Slovenska celá Morava a Česko, časť Lužická v súčasnom Nemecku, Malopoľsko s Krakovom, celá Panónia, teda celé súčasné Maďarsko,

ale aj časť Chorvátska, Srbska a Sedmohradiska. Ale ako vidite, my slovenskí politici nežiadame naspäť Veľkú Moravu, lebo sme realisti, ved' v súčasnej Európskej únii by to bola len chiméra. Kým círilo-metodskú tradíciu rozvíjali všetky kresťanskej cirkvi, svätoplukovskú štátotvornú tradíciu nepestoval a vedome ani nerozvíjal nik, a žiaľ, nestará sa o ňu, žiaľ, ani nás nezávislý štát. Táto úloha stojí pres slovenskými školami, pred slovenskými vzdelancami, pred slovenskou

inteligenciou, ale aj pre nami - slovenskými politikmi. Pýtajme sa sami seba: ako to, že na Bratislavskom hrade, kde vykopávky archeológov doložili vládnutie kráľa Svätopluka, nestojí jeho socha na koni? V Prahe sa české deti môžu na školskom výlete vyfotografovať pri soche svätého Václava. Ale kde majú slovenské deti svojho kráľa Svätopluka na koni, aby sa pri ňom mohli vyfotografovať? Tento týždeň sme za účasti prezidenta republiky a ministra kultúry SR odhalili v Bratislave pomník Andrejovi Hlinkovi. A čo najskôr bude musieť naša vláda naprávíť aj podlžnosť voči kráľovi Svätoplukovi a voči slovenskej štátotvornej svätoplukovskej tradícii...“

Splácanie dluhu voči kresťanským a štátotvorným tradíciam Slovákov pokračovalo rekonštrukciu Bratislavského hradu, ktorý predsedal Národnej rady SR Pavol Paška odovzdal slovenskej verejnosti ku Dňu Ústavy SR 1. septembra 2009. A priamym pokračovaním oných hurbanovských skutkov bude máj 2010, keď sa pod záštitou predsedu vlády SR pripravuje slávnostné odhalenie Jazdeckej sochy kráľa Svätopluka na centrálnom nádvori. Socha, ktorú umelec daroval Národnej rade SR, spodobuje jazdcu, kráľa Svätopluka, ktorého kôň stojí na zadných nohách a spoločne s chvostom tvorí tri oporné body, na ktorých bude socha stáť. Jazdcov kôň je v skoku, teda jeho predné nohy sú vo vzduchu a postava kráľa Svätopluka ľavou rukou drží oťaže, ktoré vzpínajúcemu sa koňovi príťahuje. Na ľavej ruke má štíť a v pravej ruke vztyčený meč. Na hlave má kráľ Svätopluk kráľovskú korunu, ktorú došiel počas korunovácie roku 880. Od tohto slávnostného aktu teda uplynie 1130. rokov. Vyše 5 metrov socha bude stáť na 5 metrov vysokom podstavci, aby socha pôsobila pri masívnej budove hradu dôstojne a v primeranej veľkosti. Vpredu na podstavci bude citáť z buly Industriae Tuæ pápeža Jána VIII. z listu, ktorý napísal kráľovi Svätoplukovi z Ríma v júni 880: „Milovanému synovi Svätoplukovi, slávnemu vladárovi...“ Jazdec na koni bude obratný smerom k rieke Dunaj a budova Hradu bude za jeho chrbotom. Bude to v Bratislave prvé majstrovské dielo jazdeckej sochy, ktorá v hlavnom meste Slovenska doteraz chýbala! Týmto skutkom Slováci konečne vzdávajú poctu svojmu veľkému kráľovi a osadzujú jeho sochu na pôdu národnej kultúrnej pamiatky, na Bratislavský hrad, ktorý je najnavýštevanejším miestom na Slovensku. Pred rekonštrukciu Hradu nač prichádzalo takmer pol milióna návštevníkov. Profesor Matúš Kučera v rozhovore z 9. septembra 2009 v LT povedal:

„Knieža Braslav postavil hrad, z ktorého ovládol celé obrovské okolie aj veľký veľkomoravský palác a veľa miestností pre družinu, stajne pre kone, ba v samotnom priestore hradu postavil aj veľkánsky trojloďový chrám. Na hrade bol prítomný nielen panovník, ale aj cirkev. Táky veľký chrám sme zatiaľ nikde inde nenašli. Staršie veľkomoravské základy tohto kostola Andrej Fiala rekonštruoval a architektonicky dotvoril a vyznačil farebne odlišeným kameňom... Dovolím si tvrdiť, že za Mojmirá II. roku 899 tam pápež poslal nových legátov a troch biskupov, aby zriadil nové biskupstvo. Ak tam posadil sídlo biskupstva, jedno z nich bolo na hrade.“

Dokumentuje to, že aj po rozpade Veľkej Moravy boli iba dve miesta, kde sa mohli konáť najvyššie ordálie - Božie súdy - a tie sa konali len v sídle biskupa alebo v poverenej kapitule. Teda v Uhorskom kráľovstve za čias kráľa Kolomana sa ordálie konali iba v Nitre a v Bratislave. „Nás súčasník by očakával, že prime rane k významu Bratislavského hradu ako k sídlu biskupstva by sa mala k takému poznaniu zodpovedajúco postaviť a správať rímskokatolícka cirkev. Na Bratislavskom hrade mi chýba súsošie alebo aspoň veľký bronzový reliéf venovaný Bernolákovcom, ktorí na hrade študovali.“

Slávnostným osadením Jazdeckej sochy kráľa Svätopluka sa otvára nová veľká možnosť, aby sa na III. poschodi Bratislavského hradu podľa ideového zámeru profesora Matúša Kučera vytvorila stála expozícia dejín Slovensko a Slováci. Bude to poznávací tunel, ktorým môžu prejsť domáci aj zahraniční návštevníci. Bude to zároveň príležitosť pre každého občana Slovenskej republiky, aby si prezrel viaceré sieni, v ktorých budú nainštalované najväčšie historické artefakty (napr. meč slovenského veľmoža z Blatnice z polovice 8. storočia) a dobové listiny slovenskej šľachty a výrazných udalostí zo slovenských dejín. Takto sa Bratislavský hrad konečne stane symbolom suverenity a historickosti Slovákov. Ak sa tento skvelý projekt dokončí, až potom začne naozaj Bratislavský hrad slúžiť Slovensku ako ozajstný klenot, stane sa pútneckým miestom Slovákov. Podobne ako majú takéto klenoty okolité národy a štáty v Prahe, vo Viedni a v Budapešti. Vtedy urobíme suverenný krok k tomu, aby sme si s plnou väznosťou cítili a rozbíjali rovnako kultúrny križovatkový cyrillo-metodský ako štátotvorný svätoplukovský tradíciu.“

DRAHOSLAV MACHALA

Szmiešanými pocitmi som si prečítať Vás článok na webe denníka SME zo dňa 31. 12. 2009 s názvom „15 najväčších poslaneckých absurdít za rok 2009“ a aj následne dňa 31. decembra 2009 v samotnom denníku SME na 3. strane s názvom „Preberali nezmysly a zbytočnosti“, kde ste ako 14. „absurditu“ zaradili, dá sa povedať, aj nás návrh zákona o nedeli predložený do NR SR v spolupráci s poslancom NR SR J. Rydlovom.

Toto Vaše konštatovanie, že predložený zákon o nedeli do NR SR ste ohodnotili ako absurdnú alebo dokonca nezmysel, je vrcholne necitlivé a priam urážlivé, pretože problém nedelinej práce som na Slovensku naniesol ako prezident Nezávislých kresťanských odborov Slovenska (NKOS) ešte v decembri 2002, kedy naša odborová centrála zorganizovala letákovú akciu pod názvom „Nedeľa s rodčimi“. Už vtedy, ako prvý v postkomunistických krajinách, sme poukazovali na škodlivosť nedelinej práce, ktorá nie je nevyhnutná, hlavne pre mladé rodiny. Konštatovali sme, že jednou z príčin prehľbujúcich sa krízy základnej bunky štátu - rodiny - je aj nedeliána práca. Toto nie je môj výmysel ani kresťanskej odborovej centrály, ale s týmto sa stretávali už pred nami napr. v Nemecku, kde aj prijali zákon na ochranu nedele a ja som fakticky len opísal z tohto ich zákona § 9 a § 10, ktorý som samozrejme spôsobil podmienkam na Slovensku. Vždy som bol zástancom, aby sme sa učili od vzdelenejších, vyspelejších a tých, ktorí sa s podobným problémom už vysporiadali.

Nedá denník SME ústami svojho redaktora nechce tvrdiť, že v Nemecku prijali vo svojom zákone nodarstve absurdity, nezmysly či zbytočnosti. Áno, takáto rétorika bola vlastná predchodcoví denníka

Otvorený list redaktoriu denníka SME

vo svojej dôvodovej správe prečítanej pred plénom NRSR: „V Európe je sviatočný charakter nedele chránený zákonom prakticky vo všetkých členských štátov Európskej únie i mimo nej. Sú to napríklad štáty: Rakúsko, Nemecko, Francúzsko, Taliansko či Dánsko alebo štáty Beneluxu. Podobne je to aj vo Švajčiarskej konfederácii, aj v Nórskom kráľovstve. Tento sviatočný charakter nedele je výsledkom tvrdých, desaťročia trvajúcich sociálnych zápasov, a preto je prakticky vo všetkých štátach Európskej únie považovaný za významný sociálny výdobytok a ako taký, je chránený prísnymi zákonomi. Jeho nedodržiavanie je sankcionované tvrdými postihmi“. K týmto štátom už medzičasom pristúpilo v roku 2003 aj Slovensko a od 1. januára 2009 aj Chorvátsko.

V doložke zlučiteľnosti sa tiež uvádzá že: „Stupeň zlučiteľnosti návrhu právneho predpisu s právom Európskych spoločenstiev a právom Európskej únie“ je úplný.

Teda absurdným je skôr to, že to tak na Slovensku nie je. V tomto prípade vychádzame z toho, že čo je dobré pre väčšinu štátov EÚ, by malo byť dobré aj pre Slovensko. Nemecko je toho jasným dôkazom.

Vo vašom článku tiež uvádzate, že: „Prijatie

takejto novely by zrejme spôsobilo obrovské výpadky príjmov v štátnom rozpočte i zvýšenie nezamestnanosti“.

Tento váš výrok skôr považujem za zavádzanie, lebo: Akým spôsobom by tento návrh spôsobil obrovské výpadky v štátnom rozpočte a zvýšil nezamestnanosť? To však vôbec čitateľom nevysvetľujete. Osobne som sa totiž zúčastnil rokovania NRSR o návrhu tohto zákona a žiadny takýto argument tam nikto s poslancovou koalíciu a ani opozíciu neprednesol. Pravdou je skôr pravý opak a tak, aby sa udržala čím väčšia zamestnanosť, tak podniky na celom svete, zvlášť v tomto čase krízy, pristupujú ku skracovaniu päťdňového pracovného týždňa na štyri pracovné dni (na Slovensku napr. U. S. Steel Košice), ba dokonca niektoré štáty, ako napr. Česko, to chcú aj uzákoníť. Ale my len hovoríme o tom, aby týždeň nemal sedem pracovných dní. My hovoríme a presadzujeme, aby aspoň, v maximálne možnej miere, ten siedmy deň v tom nekončenom pracovnom nasadení bol dňom venovaným hlavnej rodine.

Áno, rodina je hlavným mottom našej sny. Tá rodina, ktorú spomíname vo svojom príhovore k občanom Slovenska na Nový rok aj nás pán prezident I. Gašparovič, ktorý si tiež uvedomuje veľkú podľenosť našej mladej demokracie voči rodine.

Vážený pán redaktor a na záver si vám dovolím češte pripomenúť, že proti návrhu tohto zákona hlasovalo len 8 poslancov, 72 sa zdržalo a 39 poslancov hlasovalo za prijatie tohto zákona v NR SR! Čo tiež hovorí o tom, že Vaša „snaha“ označiť tento nás návrh zákona na ochranu nedele za absurdný je naozaj veľmi, preveľmi prehnane.

PETER NOVOVESKÝ
predseda AZN - Slovensko

UŽ OD POČIATKU BOLO NA POČIATKU SLOVO
a dal si svojmu ľudu svoje meno,
ustanovil si Nitru ako sväté mesto Metodovo
a naša vlast' sa stala Tvojou zasnúbenou zemou.

Slovenská zem je Tvojou plodonosnou vinicou,
Ty si jej hospodár, ochrana, jej spásu,
chráni si ju pred chamevou rukou cudzincov,
ked' Ti ju diviak z lesa obžiera a poľná zver ju spásu.
(Ž. 30, 14)

Ty Slovom zažen nad svojimi hrozbu chmár,
zbav svoj ľud všetkých jeho súžení,
rozjasni, Pane, nad Slovenskom svoju tvár
a budeme Tvojou láskou chránení.

ZMILUJ SA, PANE, NADO MNOU! (Ž. 9, 14)
Zmlíkla som ako v dialke hvízd.
Splášená, nemá bežím tmou
opustenosť za korist'.

Zmiluj sa, Pane, nado mnou,
vnukni mi, kadiaľ k Tebe íst?
V úzkosti bežím slepou tmou
traumám a stresom za korist'.

Zmiluj sa, Pane, nado mnou,
som chvejúci sa októbrový list:
už skoro sklžne k zemi tmou,
ak ma dás vichrom za korist'!

LADÍM SI DUŠU K SPEVU OD VČASRÁNA, (Ž. 63, 3)
ked' hudba vetra vanie pod oblohou:
rozochvieva hrdlá vtáčat v kríkoch hlochov -
jasavá, vrúcna spevná slávobrána.

Tiež Ti chcem vzdávať chvály, ale ako?
Príd' s melódiou v Tvojom klúči!
Napäto všetko vo mne mlčí
ako dás v temnej kobke mrakov.

Nie každá pieseň má byť vyspievaná?
Ci vo mne túžba ešte v hudbu nedozrela?
Ako struna sa chvejemet celá
a s nádejou si ladím dušu od včasrána.

PREBUĎ SA, MOJA DUŠA,
prebud' sa, harfa, citara! (Ž. 57, 9)
Prebud' sa z nepokoja,
zornica ráno roztvára!

Prebud' sa, pieseň, vo mne,
pridlhó struny driemali!
Zažen sny nepokojné
a rozprúd' mi tep ospalý!

Prebud' sa, duša moja,
prebud' sa, pieseň, z mlčania
a vicroče do pokoja,
z osídel temnôt do Rána!

PRIPADOL MI DIEL V KRAJI PREKRÁSNOM, (Ž. 16, 6)
kde všetky skvosty prírody sa v živých vodách trblietajú,
v ktorom sa ľahko dávam vábiť snom,
že v ňom je treba hľadať klúče k stratenému raju.

Ved' Tvoja moc nás stále chráni.
Či nie sú horské chodničky
aj nočné cesty pod vencami žiarivek
a dĺžky diaľníc, prúdy riek čiarami v Tvojej Božej dlani?

Ked' dýchneš na zrkadlo plesa,
zostáva Tvoj obraz v ňom
žiarivo čistý, ked' hmla rozplynie sa.
Pripadol mi diel v kraji zázračnom.

OBNOV MA, PANE,
rozjasni svoju tvár! (Ž. 80, 4)
Mesto aj lesy, pláne
sú zahalené plášťom chmára;

stúlení v klbku prečkávame
čas nepohody, súžení,
zošli lúč, čo dás v dúhu láme
a žiaľ na úžas premení!

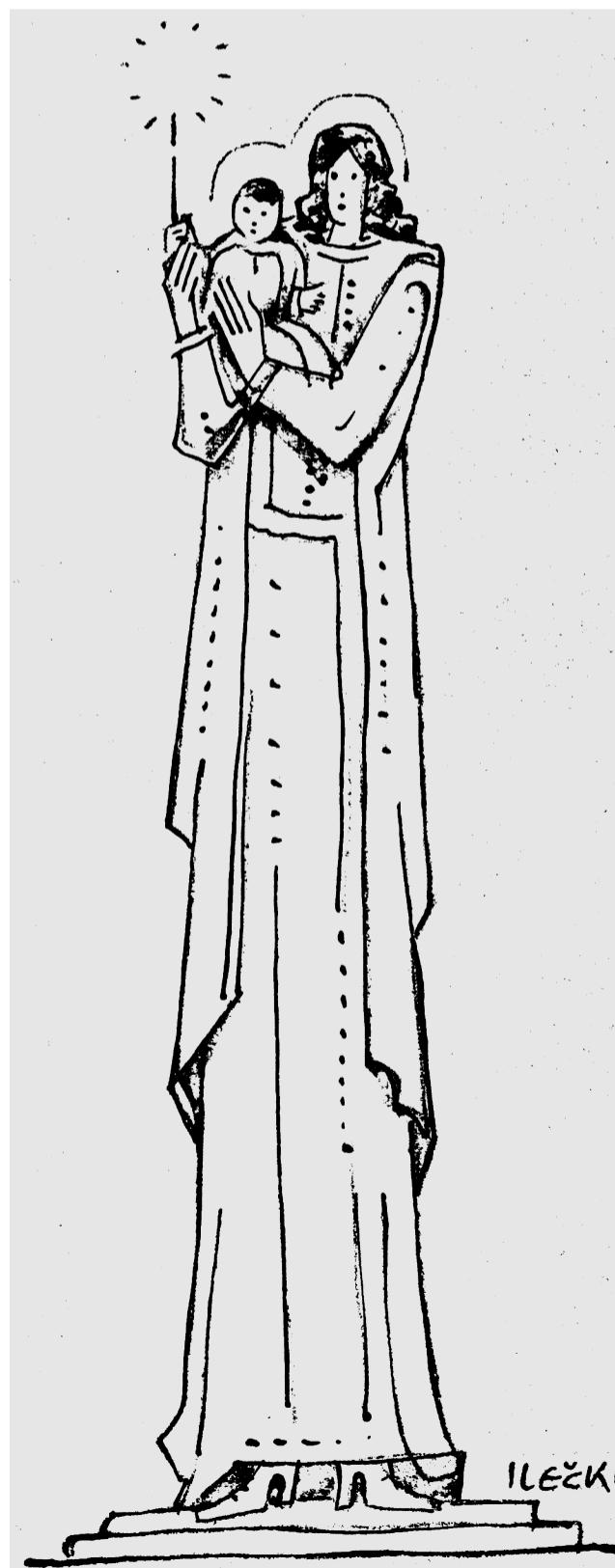
Chúlim sa ustarané
pod plášťom vína a chmára.
Obnov ma, Pane,
rozjasni svoju tvár!

EVA FORDINÁLOVÁ

Žalmy

TY SI BOL MOJÍM HRADOM
a mojím útočiskom za dní úzkostí, (Ž. 59, 17)
ked' všetky nádeje mi padali rad radom
a nohy nepriateľov šliapali už na mosty.

Prečo sa duša vo mne chvela v strese,
v obave, že je všetko márne v obklúčení tmou,,
že nový deň mi nové sily neprinesie,
že nemám ani zbroje, ani spojencov?

Kresba: Alexander Ilečko

Ked' slová blížnych čpeli zradou
a každý dobrý skutok sa hned vypomstil,
Ty si bol mojím hrdom
a mojím útočiskom za dní úzkostí.

PREVALILI SA CEZ MŇA VŠETKY TVOJE PRÍBOJE A VLNY, (Ž. 42, 8)
Pane Bože môj,
deň sa mi nerozslní a noc nezaluni,
Pane Bože môj!

Temnotou jediný lúč ku mne neprekľzne,
Pane Bože môj,
a mnou sa ešte valia vlny mojej vlastnej trýzne,
Pane Bože môj!

Ked' príboj poznania mi sny a túžby ako smetie zmetie,
Pane Bože môj,
v lastúre mojej duše obališ mi bolest' do perlete,
Pane Bože môj?

SRDCE MI PREKYPUJE
krásnymi slovami. (Ž. 45,2)
Podsvetiu ušlo z tmavej sluje,
vzlieta a spieva mi

o nádejach a svetle,
láká ho obzor neznámy,
zabudlo na predpeklie
s nočnými morami,

nad liesky, briezky, tuje
stúpa za Tvojím volaním
a celé prekypuje
krásnymi slovami.

NEODVRHUJ MA SPRED ŽIARIVEJ SVOJEJ TVÁRE,
neodnímaj mi svojho ducha svätého! (Ž. 51, 13)
Mesto sa chúli po včerajšej letnej spare
do príplášťa s túžbou za nehrou.

Ja taktiež chodím s dušou zakuklenou.
Sklúčenosť, stresy zaoblačili mi oblohu.
Ten pocit prázdna nemá meno.
Je to len teskná túžba po Bohu.

Dás slzí na oblok a lipám na konáre,
do môjho mozgu, prahnúceho za nehou...
Neodvrhuj ma spred žiarivej svojej tváre,
neodnímaj mi svojho ducha svätého!

NAVŠTÍV ZEM, PANE,
a požehnaj jej rastliny, (Ž. 65, 10)
nech žiadny koreň smädný nezostane,
slezami lásky nad nimi ich silu obživni!

Zelenou zásterou nech opášu sa vršky,
zásterou plnou zrejúceho zrna,
nech celá krajina je plná
hudby sfér zo strún Tvojej božej spŕšky,

vďačne Ti zašelestia, lúky, vinice i pláne
chválospev vrúcný, úprimný -
príd', navštív svoju slovenskú zem, Pane,
a požehnaj jej rastliny!

HLAS PÁNOV ROZOCHVIEVA DUBY
a lesy zvlieka z lístia, (Ž. 29, 7)
spev lúčnych vŕb, ich šepot tajnosnubný
v ňom tichne, krajina je priezračná a čistá.

Prečo sa vo mne rozochvieva duša
a srdce zvlieka z klamu?
Azda prv ako rozum tušia
tie Božie prúdy, ktoré všetko predstierané zlámu?

Panenská krajina sa v dialke s nebom snúbi,
slobodná duša sa mi nad ňu vzlietnut' chystá.
Hlas Pánov rozochvieva duby
a lesy zvlieka z lístia.

Pred sto šesťdesiatimi rokmi, 7. novembra 1849, vyšlo prvé číslo Katolíckych novín. Svetlo sveta uzreli v podmienkach národnnej neslobody, a preto posláním tohto periodika bolo popri zveľaďovaniu náboženského života a udržiavaní katolíckeho ducha slovenského ľudu aj zachovanie jeho ducha národného, čo bolo vrúcneným želaním aj prvého redaktora týchto novín Šimona Klempu. No iróniou (národné) nechceného sa stalo, že tie noviny museli na príkaz ostrihomského arcibiskupa Jána Scitovského vychádzať v bernolákovčine, ktoré sa slovenskí katolíci už v roku 1847 po dohode so slovenskými evanjelikmi na katolíckej fare v Čachticiach zriekli, keď oni sa tam vtedy tiež zriekli čeština, aby sa takto dosiahla kýzená jednota národa.

Bolo to však už v intenciách plánovaného pomaďarčovania Slovákov, a preto zo strany Maďarov sa podnikalo všetko proti tomu, čo by mohlo sťažiť uskutočnenie tohto zámeru. Neskôr, už v podmienkach kalvínsko-liberálnej a čoraz silnejšie pritvrdzovanej asimilačnej politiky maďarských vlád v Uhorsku maďarizačný program nadobúdal čoraz obľudnejšie prejavy, ktoré útočili tak na národnú, ako aj na náboženskú stránku Katolíckych novín, čo spôsobovalo aj ich prerušovanú existenciu. Najmä po tzv. rakúsko-maďarskom vyrovnaní v roku 1867 to boli veľmi aktuálne úlohy týchto novín. No v stále dusivejšej atmosfére doby, keď s postupným a cielením otupovaním slovenského národného povedomia vo všeobecnosti, a zvlášť u duchovenstva, keď sa v značnej miere aj dosiahlo ochabnutie jeho slovacity, Katolícke noviny Maďarmi ovládnutého Uhorska strácali túto svoju duálnu, katolícko-národnú orientáciu, až ju v roku 1906 v jednom i druhom ohľade, metaforicky povedané - stratili úplne, keď ich vychádzanie bolo zastavené.

Vtedy sa potvrdilo, že slovenská katolícka bola zviazaná práve s jej slovacitou, a preto aj vtedajšie vládu maďarské kalvínsko-liberálne kruhy vycítili, že oslabovaním katolíckej slovacity ľahšie sa dosiahne aj oslabenie slovenskej katolice. A túto taktiku potom prevzalo aj podobné ideologicke založenie nového, no uniatného „československého“ štátu. Tak sa stalo, že slovenskí katolíci viac ako tri desaťročia ostali bez týchto novín a ich vydávanie sa obnovilo až v roku 1940, teda po vzniku prvej Slovenskej republiky.

No aj v súčasnosti platí, že zápas o Katolícke noviny je i nadalej zápasom o identitu a charakter katolíckej slovacity, na ktorú silne dorážajú v súčasnosti fórsirované idey kozmopolitizmu, osobitne propagované z istých zahraničných centier, najmä v prostredí malých národov, a v jeho rámci, u nás niekde ešte pretrvávajúce, ale i novo formované tendencie českoslovakizmu.

S týmto programom vznikla u nás začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia aj nová politická strana pod značkou KDH, teda ako kresťanskodemokratické hnutie, ktorej prívlastok „kresťanské“ bol skôr takto ako programový. Vyplýva to aj z vlastného doznania jedného z jej zakladateľov - Jána Čarnogurského, uverejneného 1. okt. 1993 v Mesačníku českých Slovákov, Slovenské listy, kde sa piše, že „KDH sa od začiatku neformovalo ako výlučne katolícke hnutie, dokonca ani nie ako výlučne kresťanské. Realita je však taká, že sa k nám pridali predovšetkým katolíci“

(v interview s Fedorom Gálom). V tejto súvislosti sa však žiada opraviť predsedu exilovej Demokratickej strany RVD Dr. Martina Kvetku, ktorý Jánovi Čarnogurskému v bulletine Naše snahy (č. 25, 1989) vyslovil „úctu, obdiv a vďačnosť“ za to, že „sa podujal na veľkú historickú úlohu zapojiť politický slovenský katolicizmus do československej štátnosti“, lebo tu sa už aj bez neho utváralo ideové podhubie pre takúto orientáciu, vyplývajúce najmä zo spolupráce a spoločného postupu slovenských a českých katolíkov proti ateistickej politike štátu.

A tak sa stalo, že myšlienky kozmopolitizmu, česchoslovakizmu a

tejto situáciu ako už samostatný podnikateľ, a teda i vlastná hospodárskoprávna ustanovizeň, svojim už sekularne pôsobiacim charakterom, ba svojimi sekulárnymi možnosťami potenciálne aj disponovateľný subjekt, bude v budúcnosti dostatočnou zárukou spomenutej „čistoty vieri a neporušenosť mrvavov“. K tomu sa ešte pridružovala aj obava nebezpečenstva možného vplyvu daktorej z politických strán, čo vtedy aktuálne hrozilo najmä zo strany KDH, ktorý značne protežoval vtedajší predsedu KBS a vlastne v záujme ktorej aj vystúpil.

No bez ohľadu na argumentáciu Mons. Rudolfa Baláža existujúce právne možnosti boli v tejto záleži-

JURAJ CHOVAN-REHÁK

Zápas o Katolícke noviny

Úvaha postjubilejná

nadnárodného kresťanstva (s nebezpečnými prvками fundamentalizmu) rozdelili a nadalej rozdeľujú našu politickú scénu, zasahujúc tak laikov, ako i časť duchovenstva, ba akoby i niektorých členov episkopátu. Pravdepodobne týchto otázok sa dotýka aj istá výčitka Svätého Otca Jána Pavla II., adresovaná našim pánom biskupom, ktorú vyslovil na Svätopeterskom námestí v Ríme v príhovore k slovenským pútnikom v roku 1998, keď povedal: „Na Vajnorskom letisku pred ôsmimi rokmi som vás vyzval, aby ste sa zomkli okolo svojich biskupov, teraz vás však vyzývam, aby ste sa modlili za svojich biskupov, aby boli otcami všetkých veriacich!“

Bola to okrem výzvy veriacich k modlitbe aj nepríamo vyslovená kritika nášho v tejto veci rozdeleného episkopátu, a čakalo sa, akú to bude mať odozvu u našich (už len) „páнов“, resp. (ešte aj) „otcov“ biskupov. No okrem ospravedlnenia sa trnavského arcibiskupstva veriacim za prípadné pohoršenie veriacich, ktoré uverejnili KN, všetko ostalo bez náležitej zmeny, ba skôr naopak, ešte výraznejšie vznášali prejavu nesúlada, čo sa odzrkadilo aj na stránkach Katolíckych novín iniciatívou zvonka! Tým sa znásobilo aj úsilie dostať KN pod vplyv jednej, alebo druhej ideovo-politickej orientácie našej spoločnosti..

Rozhodovanie v tejto veci prebehlo v dňoch 19.-21. decembra 1994, keď trnavský arcibiskup-metropolita Mons. Ján Sokol oznámi Spolu sv. Vojtecha, že „v záujme zachovania čistoty vieri a neporušenosť mrvavov v celej cirkevnej provincii bude KN od 1. januára vydávať Arcibiskupský úrad v Trnave“. No vzápäť proti tomuto vyhláseniu vystúpil predsedu Konferencie biskupov Slovenska, Mons. Rudolf Baláž, a to s právne rovnako chúlostivou argumentáciou, že „Spolok sv. Vojtecha, a tým i Katolícke noviny sú majetkom Konferencie biskupov Slovenska“, a preto ani metropolita nemá právo do týchto záležitostí zasahovať.

Metropolita Ján Sokol vychádzal z toho, že SSV sa stal spoločnosťou s ručením obmedzeným (s. r. o.), teda hospodársky a právne samostatným subjektom a KN mali od 1. januára 1995 vychádzať už ako jeho „nábožensko-kultúrny týždenník“. Nastala teda pochopiteľná a oprávnená obava, či novo kvalifikovaný editor KN v

tátor cirkevného diania v Česku i na Slovensku) za dôvod výmeny šéfredaktora uviedol požiadavku východoslovenského KDH. Navonok sa však šéfredaktorovo odvolanie uvádzalo len ako jeho osobné rozhodnutie.

Takto to uviedla aj zostavovateľka jubilejnej prílohy KN k ich 160. výročiu založenia, keď vynútený odchod šéfredaktora z KN prekvalifikovala na abdikáciu! Zabudla však pri tom uviesť podstatnú informáciu o tom, že do vedenia redakcie bol uvedený Jozef Hlubrycht, ktorým sa napokon zavŕšila politicko-ideová anexia KN. Nový šéfredaktor KN bol predtým redaktorom týždenníka FAKTY, vychádzajúci pod egidou

poch sa tu nič nehovorí] zostávajú v platnosti a ani konferencia, ani jej predseda nemá právo konať v mene všetkých [diecéznych] biskupov, ak by (zdôraznil J. Ch.) všetci [titó] biskupi, i jednotlivci, nedali [na to] súhlas (nisi omnes et singuli Episcopi consensum dederint)“.

No zdá sa, že s touto interpretáciou nesúhlasili členovia redakčnej opozície. Preto zašli, ako sa nazdávame, do susednej budovy na Kapitulskej ulici za pánom biskupom Mons. Vladimírom Filom zistiť, aký je jeho názor na túto vec. Len takto si totiž najskôr možno vysvetliť nápadnú „súslenosť“ riešenia tejto otázky, a najmä promptnosť konania v tejto veci, keď krátko po spomenutom redakčnom stretnutí bol do redakcie KN doručený list so stanoviskom Mons. Vladimíra Filu k spomenutým kompetenciám. - Jeho výklad znel však v opačnom zmysle, ako sa o veci rokovalo na spomenutom stretnutí a doslovne znel takto: „Konferencia biskupov môže vynášať i zákony - všeobecné dekréty, tie potom zavádzajú všetkých biskupov (a to aj arcibiskupov alebo kardinálov), kňazov a veriacich jej územia“, no k tomu ešte aj s dodatkom, že „na čele Konferencie biskupov je predseda, ktorý ju reprezentuje navonok vo vzťahu k veriacim i k štátu“. Práve tento dodatok sa najviac dotkol právomoci diecéznych biskupov! V takomto zmysle sa toto znenie CIC dostalo aj do Štatútu KBS, odkiaľ to asi prebral i Mons. V. Filo a v tejto podobe sa to pravdepodobne poslalo aj Kongregácii pre biskupov do Vatikánu.

Šéfredaktor bol v tomto prípade na pochybách, či ide len o tzv. lapsus linguae, alebo či nebodaj o úmysel, a preto doručený text odovzdal bez prípomienky na uverejnenie Ing. Márii Kotesovej (Zajíčovej), ktorej redakčne prislúchali materiály takéhoto druhu. No chvíľu na to prišla s otázkou k šéfredaktorovi, či to má naozaj uverejniť, lebo obsah textu sa lišil od toho, ako sa o tom hovorilo na spomenutom stretnutí redaktorov. Pre „zjednodušenie“ situácie v redakcii šéfredaktor jej ho vtedy aj napriek tomu odporučil uverejniť, a to práve pre už existujúcu „komplikovanosť“ vzťahov v redakcii, lebo za normálnych okolností mohlo sa zájsť za autorom listu a bona fide prekonzultovať vec. Napokon sa vychádzalo aj z toho, že onen výklad citovanej pasáže CIC si určite kriticky prečíta aspoň J. Em. kardinál Ján Ch. Korec (a on nech dá túto vec s pánom biskupom do poriadku!).

A tak sa i stalo, lebo na druhý deň, keď 3. septembra vyšli KN (č. 36/1995) s uverejneným článkom Mons. Vladimíra Filu, prišiel do sídla KBS v Bratislave aj pán kardinál, a pozvaný bol i šéfredaktor, kde mu v prítomnosti pána biskupa Mons. Dominika Hrušovského vyslovil rozhorenie nad uverejnením onoho omôzneho textu. Napokon po objasnení situácie pán kardinál sa vyjadril, že on napiše opravu do KN. List však so správnym znením textu CIC o kompetenciach KBS bol odoslaný len otcom arcibiskupom, diecéznym biskupom a apoštolskému nunciovovi.

Problém tzv. kompetencií neboli však tou jedinou kauzou, o ktorej možno povedať, že tiež vznikla z ideovo-politickej príčin a opäť si to odniesli Katolícke noviny. Stala sa ďalšia i habilitačná prednáška docenta ThDr. dona Antona Hlinku o problematike psychologicko-filozofických otázkach svedomia, proti ktorej kriticke stanovisko zaujal zhodou okolností ten istý autor ako v predchádzajú-

Tento vplyv KDH sa v KN niekedy odrážal buď len ako dokument tohto zápasu o ich ovládnutie, neskôr však už ako jeho obet.

Napokon v septembri 1995 do redakcie KN prišiel z poverenia Výboru SSV už sám riaditeľ SSV s oznamom pre šéfredaktora, že nemôže ďalej zastávať túto funkciu! O dôvodoch sa vtedy nehovorilo, no podľa moravského kňaza Františka Krejsu, redaktéra priateľa KN, predsedu SSV, biskup Mons. Peter Dubovský, mu na stretnutí v Košiciach po inštalácii cirkevného súdu (na ktorej bol prítomný ako súkromný fotografický dokument-

KDH, a tak sa nový šéfredaktor zaslúžil o to, že aj KN začali od 1. januára 1996 vychádzať v rovnakom formáte, aby sa azda i takto deklarovalo ich politicko-ideové súrodenstvo.

Na dôvažok všetkého sa potom uskutočnila aj „čistka“ v redakčnej rade KN, keď z jej členstva vylúčili prof. dona Antona Hlinku. No Jozef Hlubrycht vydržal v redakcii KN iba dva týždne a potom odišiel späť do svojej pôvodnej redakcie!

O tom, či bolo správne meniť formát KN, možno azda i pomlčať, lebo menší formát je pre mnohých čitateľov aj praktickejší, ako bol ten predchádzajúci, len aspoň stručne treba pripomenúť, že terajšou podobou akoby sa tieto noviny s celoslovenskou pôsobnosťou degradovali iba na úroveň regionálneho periodika, neporovnatelného s takými vážnymi a renomovanými katolíckymi novinami svetového formátu, ako je L'Observatore Romano, La Civilta Cattolica, alebo z našich svetských domátcich i - Kultúra.

Možno povedať, že ovládnutie KN ideológou KDH sa uskutočnilo najmä za veľkej pomoci vtedajšieho predsedu Konferencie biskupov Slovenska, ktorého v tejto funkciu ovplyňovalo aj jeho ideoovo totožné presvedčenie s KDH, aj jeho známe vodcovské ambície so svojským poňatím funkcie predsedu KBS akoby s právom biskupského primátu vo vzťahu k členom biskupskej konfrenícii Slovenska. Toto sa pravdepodobne odvodzovalo od nesprávne pochopeného textu Kódexu kánonického práva (ktorá vyšla za pápeža Jána Pavla II. v r. 1983), a to pasáže týkajúcej sa jednotlivých národných biskupských konfrenícii.

Preto pred svojím odchodom z KN šéfredaktor zvolal redaktorov na krátku poradu s jediným bodom programu - informovať, aké sú v skutočnosti podľa súčasného kánonického práva kompetencie národných biskupských konfrenícii a ich predsedov. Prakticky sa vtedy vychádzalo len z článku 455, § 1. Kódexu kánonického práva (CIC) - Codex Iuris Canonici, kde sa píše, že „KBS sa môže právoplatne uznávať len vo veciach všeobecného práva, alebo len v prípadoch, na ktoré dostala mandát Apoštolskej stolice [u nás Svätej stolice], pričom kompetencie diecéznych biskupov [o pomocných bisku-

júcom prípade, čiže pomocný trnavský pán biskup Mons. Vladimír Filo. No faux pas v tomto prípade nebola oponencia sama osebe (pravda, v istom zmysle aj ona), ale spôsob, ktorým sa vymykala zvyklostiam habilitačného konania. Autor svoju pripomienku s názvom Na margo habilitačnej prednášky ThDr. Antona Hlinku nevyslovil v čase habilitačného konania, teda hned po vypočítaní prednášky alebo z verejne dostupného textu prednášky ešte pred habilitačným konaním, ale doniesol to do redakcie KN „ex post“!

Šéfredaktor nemal teda poruke riešenie, ako sa dostať z ošemetnej situácie, keď bolo treba vyrovnávať sa s nenáležitým postupom oponenta, protiviacim sa i bežnej, i klasickej zvyklosti a pravidlám (contra ius et consuetudinem), súc postavený pred podobný úzus, zvlášť platný v Katolíckych novinách, lebo toho istého priestupku by sa tu niekto dopustil aj vtedy, ak by odmietol uverejniť niečo biskupovi!

Redakcia KN v snahe nájsť aj diskulpujúcejšie východisko z prípadu, že dôvodom vystúpenia v tomto prípade mohla byť aj možná, a teda i prípustná zámena uhlov pohľadu na danú problematiku, t. j. videnie čisto filozoficko-psychologických otázok svedomia na strane jednej, ako aj ich katecheticko-náboženskej aplikácie na strane druhej. Toto bolo aj obsahom vtedy uverejeneného perexu pred článkom Mons. Vladimíra Filu v KN, a to v snahe zmierniť ošemetnosť prípadu tak vo vzťahu k autorovi, ako aj redakčnému ominoznosť uverejenením článku, ktorá by ani reputácii šéfredaktora nemohla poslužiť. - Obidva uhyly pohľadu sme sa totiž rozhodli uviesť podľa I. Kanta ako súčasť spoľočenského vedomia, a to bud' ako jeho ontologický noumén, alebo konkretizáciu či aplikáciu tohto vedomia, ako teda jeho nábožensko-etický fenomén.

Preto sa komentár Mons. Filu k prednáške doc. Antona Hlinku o problematike svedomia mohol chápať nie ako kritika, ale aj ako pripravný, a teda možný a doplňujúci presun pohľadu z pozície nouménu na jeho fenomenálny aspekt, čiže ako na praktickú pripomienku k habilitačnej téme z pastoračno-katechetického hľadiska, na čo má biskup právo, ba aj povinnosť, aktuálnu najmä v našich časoch, aby sa otázka svedomia nestala len objektom akademickej diskusie. No takému možnému výkladu pripomienky Mons. V. Filu možno protirečiť spôsob, akým bola pripomienka podaná. U saleziána dona Antona Hlinku bolo vari dostatočne jasné, že prípad absencie praktických otázok svedomia by nemohol prísť do úvahy u toho, kto pozná jeho bohatú nábožensko-katechetickú spisbu, prezentovanú práve ako dôkaz tohto eticko-náboženského fenoménu. Ba treba povedať, že práve táto habilitačná prednáška doc. Antona Hlinku mala sa chápať ako záverečné a tento raz už ako teoretické vyvrcholenie ním publikáne nastoľovaných praktických otázok svedomia, ako aj jeho celkového náboženského účinkovania.

Toto však neboli izolovaný prípad vstupu nášho duchovenstva do politického diania u nás. Nadvázoval už na predchádzajúce pokusy politicko-ideového diania z roku 1994, keď 7. novembra 1994 aj 34 kňazov Spišského biskupstva žiadalo v KN uverejniť svoje politické vyhlásenie proti koaličným poslancom Národnej rady SR. Vtedy sa ešte podarilo ubrániť KN pred ich zneužitím na vyložene politický cieľ. Preto KN neuverejnili ani

Otvorený list Mons. Viktora Trstenáčkého prezidentovi SR Michalovi Kováčovi s podpismi iných kňazov toho istého biskupstva, avšak s diametrálnie odlišným politickým zameraním, a to so žiadosťou o rehabilitáciu prezidenta prvej SR ThDr. Jozefa Tisu. (Dôvod neuverejnenia bol najmä ten, že publikovanie listu by bolo v tom čase, keď ešte silne pôsobil pach špióny štyridsať rokov systematicky hádzanej na osobnosť prvého slovenského prezidenta, spôsobilo vari viac škody než osahu, ktorý sa týmto listom sledoval.)

Prvá polovica deväťdesiatych rokov minulého storočia vôbec bola poznávaná veľkým úsilím podriadenia všetkej katolíckej tlače vplyvu KDH a prvý útok v tomto smere sa podnikol proti časopisu Verbum iniciatívou redaktora Bratislavských listov Rudolfa Lesňáka, ktorý vystríhal jedného z jeho vydavateľov (Dr. I. Potemru), „že ak nechcú, aby členovia KDH prestali odoberať Verbum, Juraj Chovan nesmie byť jeho šéfredaktorom“ (hoci práve jedine jeho zásluhou vyšlo na svetlo prvé obnovené číslo tohto časopisu)!

No úzke kontakty s KDH, okrem v tomto ohľade už známeho Bansko-bystrického biskupstva, vykazoval najmä pomocný biskup Spišskej diecézy Mons. Andrej Imrich. KDH ako prvé zo súčasných opozičných štruktúr u nás ústami novinára Petra Tótha v interview so spomenutým Mons. Andrejom Imrichom vyslovilo

pochyblosť o úspešnosti beatifikačného procesu s otcom biskupom Jánom Vojtaššákom, a to pre jeho účasť v Štátnej rade prvej SR, a tým i svoj podiel na ešte stagnujúcom procese tejto beatifikácie.

Redakcia KN sa však nadalej usilovala zachovať svoju nezávislosť odmietaním pokusov o ich zapojenie do služieb tejto pochybnej ideológiae, a to aj preto, lebo už za menej okáte prehrešky, uverejnené v KN (akým bol napríklad aj otvárací prejav prvého rektora Trnavskej univerzity), nasledovali odhľásky niekoľkých odberateľov KN. Preto sa redakcia snažila zachovať ešte aspoň status quo. No v opísanej situácii roka 1995 do KN (č. 39/95) sa dostal už v čase bezmocnosti šéfredaktora list kňazov Bansko-bystrického biskupstva pod názvom Udriem pastiera... (v podobe vyhlásenia a s poznámkou, že list posielajú i na vedomie apoštolskému nunciovi a žiadajú ho o odpoveď). No odpoveď apoštolského nuncia uverejnená v KN z nedele 15. októbra 1995 pisateľov sotva potešila, lebo zahrňovala poznámku, že „pisatelia si iste uvážili dôsledky, ktoré takáto iniciatíva môže spôsobiť“.

A to, čo mysel teraz už zvečnený apoštolský nuncius Luigi Dossena pod onými dôsledkami, boli citované slová kardinála Carla Martiniho, milánskeho arcibiskupa, ktoré vyslovil na istom cirkevnom a kňazskom zhromaždení v Taliansku: „Masovokomunikačné prostriedky rozhojňujú v nás (kňazoch i

biskupoch) prílišnú tendenciu zaujímať sa o vonkajšie prejavy, o to, čo vidieť navonok a čo strháva pozornosť na javisku verejnej mienky. - Dôsledkom je, že aj my spolupracujeme na „drogovanie“ verejnej mienky!“

Apoštolský nuncius poznal rozháranú spoločensko-politicú situáciu na Slovensku a najpravdepodobnejšie od neho dostal Svätý Otec príslušnú informáciu, na základe ktorej vyzval slovenských pútnikov v Ríme modliť sa za našich biskupov, aby boli otca mi všetkých veriacich. Ved' na tomto stroskotal aj výsledok dobrej snahy vyhlásenia „desaťročnej obnovy“ na Slovensku! A rozkol v spoločnosti býva neraz aj preto, že niektorí, čo majú pocit, že sú lepší ako tí druhí, neraz im to v ich kvázi „spravodlivom“ hneve dávajú i pocítit.

V takomto duchu sa so šéfredaktorom KN rozhodli „rozlúčiť“ aj jeho inak zmýľajúci „blízni“, súc v svätom rozhorčení pre jeho „vierolomnosť“, že si vraj dovolil cenzurovať aj prejav Svätého Otca, prednesený počas jeho druhej pastoračnej návštevy na Slovensku, pretože z jeho prejavu (podľa nich) „odstránil“ známu výzvu k veriacim, že patriotismus áno, nacionálizmus nie! Listami a telefonátmi s takýmito protestmi totiž zaplavili jeho redakčnú pracovňu, takže mohol vzniknúť dojem, že akcia mohla byť aj umelo vyvolávaná! (Alebo žeby na Slovensku existoval neduh akejko kolktívnej zatvrdenosť?)

Preto ako ukážku obsahu desiatok takýchto listov a ešte väčšieho počtu

telefonátov môžeme vybrať niekoľko citátov aspoň z listu anonyma F. B.:

„Bolo by azda užitočné vedieť, prečo KN neuvádzali doslova a do literáry slová Sv. Otec... Či Sv. Otec Vás zmocnil ‘vykládať’ jeho slová...? Prečo Vám osobne vadilo zdôrazňovanie ‘patriotizmus áno - nacionálizmus nie’? Ved' Sv. Otec to tak povedal! Možno Vás roznietilo, že Sv. Otec na Slovensku použil tiež niečo o Sv. Kopečku... Neuvedomujete si, že história Vás nebude poznáť ináč iba[ako] nepresného a aj Cirkvi škodiaceho šéfredaktora[?]“. - Potvrđilo sa totiž tu iba známe konštatovanie, že ako je zlo len nedostatkom dobra, podobne je to i s prípadom hore citovalých výčitiek, ktoré tiež možno hodnotiť ako dôsledok absencie dobrej vôle prijať niečo z dvoch alebo viacerých možností aj v tom lepšom zmysle, nie hned ako zlý úmysel! V prejave Svätého Otca, ktorého základný text sme dostali z Vatikánu, tieto vysvety neboli, a aby ho ľudia mali k dispozícii už počas jednotlivých vystúpení Sv. Otca, nečakali sme na jeho konkrétny prednes. Kompletný prejav Sv. Otca sme potom uverejnili v publikácii Kristov pútnik na Slovensku, a to aj s vyznáčením, kol'kokrát príslušnú vysvetku v prejave zopakoval.

Ved' napokon nikto z podobne kriminalizovateľných hriešníkov, podľa nich určite „nacionalistov“, by nemal ani ten najmenší dôvod robiť nejaké zásahy práve do týchto výrokov Svätého Otca, lebo každý z takýchto vyrábaných slovenských nacionalistov sa môže pod ne bez najmenších výhrad podpísť, nanajvýš iba ak s pripomienkou, že ľudia dokážu znešvátiť aj tú najsprávnejšiu a najčistejšiu ideu. Preto stihli oportunisticky spraviť aj ideu patriotismu podľa pomýlenej zásady: ubi bene, ibi patria (vlast' je podľa niekoho iba tam, kde sa bude mať dobre)! - Naši kritici sa však sústredili len na slovo nacionálizmus, no ked'že v týchto otázkach potrebný prehľad asi nemajú, neuvedomili si, že aj Svätý Otec sa hlási k patriotismu, čiže k tomu, čomu by iste ich prefikanejší ideológovia tiež sotva dali zelenú! Patriotizmus je totiž podľa nich len jednou z podôb prírodných javov, tak ako nacionálizmus, hoci nie až natol'ko vyhotovený, lebo aj oni mylne vychádzajú z toho, že príroda je dedičným hriechom nenapraviteľne skazená, a preto nič dobrého sa už na nej budovať nedá. A tak zavrhnutia hodný je aj patriotismus, čiže vlastenectvo, ktoré koniec koncov tiež súvisí s touto skazenou prírodou a môže viesť k nacionálizmu! No podľa učenia Katolíckej cirkvi príroda dedičným hriechom nebola totálne skazená, len narušená, a preto aj ona i všetko, čo s ňou súvisí, je ešte schopná posvätenia a včlenenia i do nadprirodzeného sveta.. V kultúrnej societe u nás sa tieto otázky v 40. rokoch m. s. vo Verbume jasne pretraktovali, no súčasné vedomostné vákuum si vyžaduje, aby sa dostali aj do povedomia našej osobitne skúsanej súčasnosti.

Táto naša úvaha obsahuje však výber len niekoľkých údajov, no ktorých poznanie môže naznačiť možnosti spoznať to, čo rozvracalo našu spoločnosť v minulosti i v súčasnosti a čomu sme sa usilovali čeliť aj v rokoch nášho pôsobenia v KN, d'akujúc Pánu Bohu za to, že nám i napriek pokročilému veku ponechal sil, výdať toto malé svedectvo o našom zamilanom pôsobení v Katolíckych novinách v citovanej Prílohe 160. výročia ich jubilea.

Snímka: Ján Motulko

VÝHĽADY
DO BLÍZKEJ BUDÚCNOSTI

Iba budúci vývoj ukáže, akú rolu hrá svetové slobodomurárstvo pri organizovaní a ideologickej podmieňovaní Európskej únie. Kto pozorne analyzuje jej doterajšie štruktúry, jej zákonodarstvo, stanoviská jej najvyšších orgánov k svetovým problémom tak ekonomického, ako aj etického charakteru, ľahko odhalí ich až nápadný súlad s ideovými obsahmi slobodomurárstva. Stačí si spomenúť na jeden z najzásadnejších problémov, ktorý veľmi citlivu otriasol dôveru kresťanských obyvateľov európskych štátov a prinútil najvyššiu morálnu autoritu sveta, akou bol bezpochyby pápež Ján Pavol II. (1978 - 2005), nespočetne krát pozdvihnut svoj varovný hlas, keď šiky ateistických a Kristovej cirkvi nepriateľských zoskupení vo vysokom vedení Európskej únie mobilizovali všetky svoje aj rôznorodé zoskupenia, aby nepripustili do Zmluvy o ústavnom zákone ani len zmienku o Bohu a o kresťanstve. Napriek tomu, že na hospodársko politickom projekte zjednotenia európskych štátov začali pracovať traja hlboko veriaci štátinci, akými boli Konrád Adenauer, Robert Schuman a Alcide De Gasperi - o ktorých sa nedávno začal alebo ešte len chystá proces beatifikácie - postupne sa tohto projektu zmocnili socialistické marxistické hnutia a iné protikresťanskej spoločenské sily, ktoré z neho v týchto posledných desaťročiach dokázali vytvoriť najmohutnejší nástroj od-kresťančovania Európy.

V nečelom prvom roku rozšírenej Európskej únie 2004 sa už celkom zreteľne prejavil agresívny charakter jej vedenia, keď v Európskom parlamente spochybňovali legálne zvolenú slovenskú poslankynu MUDr. Annu Záborškú, navrhnutú na predsedníctvo jednej z jeho komisií, iba preto, že je známa ako praktická katolíčka. A ešte vypuklejšie sa to prejavilo v ďalšom prípade (október 2004), keď talianskou vládou oficiálne vymenovaný kandidát na člena Európskej komisie, viačasobný minister Talianskej republiky, posledne minister pre európske záležitosti a špičkový katolícky intelektuál prof. Rocco Buttiglione bol Výborom pre ľudské práva (!) Európskeho parlamentu vyhlásený za nevhodnú osobu zastávať post komisára EU pre spravodlivosť, vnútorné veci a ľudské práva, lebo verejne prejavil svoje presvedčenie veriaceho katolíka vo veci rodi-ny a sexuálnej morálky. Po vypočúvaní pred Eu-rópskym parlamentom Buttiglione vyhlásil, že tam ide o nenávistnú inkvizičnú kampaň voči nemu, ktorá vychádza zo zámeru vylúčiť kresťanov z ve-rejných úradov Európskej únie. A celkom nová správa z Talianska prináša zvest' o tom, že začiat-kom novembra 2009 Európsky súd pre ľudské práva priznal fínskej občianke, bývajúcej v severo-talianskom kúpeľnom meste Abano Terme, právo na odstránenie kríza v štátnej základnej škole, ktorú navštievujú jej dve deti, lebo si nepraje, aby jej deti boli ovplyvňované kresťanským náboženstvom. Európsky súd dokonca uložil talianskemu štátu, aby žalobkyňu za to odškodnil sumou 5 000 (päťtisíc) eur. Tento súdny výrok vyvolal široké protesty talianskej verejnosti, takže aj vláda vyhlá-sila, že sa proti nemu odvolá. No fakt zostáva fak-tom a zdá sa, že nastalo to, čo dávno predvídal sv. Pavol, že „príde čas, keď neznesú zdravé učenie, ale nazháňajú si učiteľov podľa svojich chút'ok, aby im štekli uši. Odvrátia sa od pravdy a obrátia sa k bájkam.“ (2.Tim. 4,3)

Kým toto písom, dostať sa mi do-

rúk pas-tiersky list Maďarskej konfrence biskupov, v kto-rom konštatujú: „Pred niekoľkými rokmi sme si mysleli, že sekularizmus predstavuje takmer jediné nebezpečenstvo. Aj keď je konzumný spôsob myslenia a idol pôzitkárstva nadalej prítomný medzi našim ľudom, dnes sa rozmáha aj duch novopohanstva.“ Poukazujú na pomýlené idey synkretizmu rozličných náboženstiev a filozofii, na okultizmus, špiritizmus a rôzne formy modlárstva, ktoré vsetci môžeme pozorovať vo svojom okolí. Stačí si uvedomiť módu orientálnych filozofí a teozofíi, opovrhovanie kresťanskými zásadami tak v osobnom ako aj v spoľočenskom živote (manželstvo, rodin-

MILAN S. ĎURICA

NA NAŠOM MALOM SLOVENSKU

Toto všetko sa zákonite odráža aj vo vnútropolitickej situácii nášho štátu. Už v roku 1990 viaceri pozorovali, že v chaotickom hľadaní nových cest vtedajšie vedúce osobnosti „vedeli, čo viac nechcú, ale nemali žiadnu jasnú koncepciu o tom, čo by chceli a mali dosiahnuť“. Na tomto sa v krátkom čase začala rozpadávať zdanlivá jednota „revolučného“ hnutia a došli sme tak d'aleko, že dnes sotva päť a pol miliónov štátik na výsmech sveta má zaregistrovaných nepomerne viac politických subjektov, než aj najväčšie európske štaty, a že o post hlavy štátu

znať - už v roku 1933 verejne upozorňoval Cirkev na Slovensku: „Čo nám katolíkom v súčasnej situácii najviac chýba, to je dobrý politický denník.“ Mali sme sice vtedy katolicky orientovaný denník Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, ale predvídatu biskupovi Jantauschovi išlo o silný, od politickej strany nezávislý mienkovorný politický denník s bohatými a špičkovými informáciami, v rukách katolíckeho vydavateľstva, s vynikajúcimi katolícky orientovanými redaktormi. Tohto sa nielen on nedožil, ale žiaľ ani doposiaľ ho nemáme. Ale ako som v rámci svojich štúdií zistil, Andrej Hlinka v tomto už po prvej svetovej vojne

z veľkej časti už znova upadol do pohanstva“. (Quadragesimo anno, 1931). A tak, zatiaľ čo my čakáme na ľudí v našich kostoloch, farských úradoch, sábach, oratóriach, chatách, nepriateľila Cirkvi a náboženstva slobodne vchádzajú - CHODIA - každodenne a vo všetkých hodinách z domu do domu, do každej rodiny a často aj do každej izby, kde sa prostredníctvom televízie, rádia, interetu prihovárajú „všetkým nárom“: nielen nevercom, ateistom, pohanom, ale aj pokrsteným kresťanom, nevynímajúc biskupov, kňazov a rehoľníkov takmer všetkých spoločenstiev. Nedávno široko medializované škandály viacerých príslušníkov amerického kléru, a následne aj podobné prípady v susednom Rakúsku, ba i v Taliansku a inde, veľmi pravdepodobne možno pokladat' za výsledky a následky práve týchto činností. Lebo tá masová propaganda veľmi systematicky, naliehavo a účinne vstupuje do duši SVOJE slovo. Slovo hedonistického materializmu, slovo bezuznitého sexualizmu, slovo univerzálného skepticizmu, slovo etického a náboženského relativizmu a indi-ferentizmu, slovo spoločenského anarchizmu a po-hanského humanizmu, ktorého najvyššou hodnotou je jednotlivý človek so svojím JA. Toto všetko je obsahom a posolstvom stoviek a tisícov filmov a najrozličnejších relácií, ktoré v mnohých našich rodinách takmer bez prestania bežia na obrazovkách a ukladajú sa do vedomia i do podvedomia našich blížnych už od najútlejšieho veku. Ved' produkcia týchto materiálov vo svete je z 94% v rukách nekresťanských, ateistických a iných finančných kruhov. Potom sa to nemôže neodrážať aj na myslení a konaní, ako aj na osobných stupniach hodnôt v všetkých ľudí, ktorí to konzumujú.

Tento odkresťančujúci vplyv medií sa už cieľne prejavuje aj u nás prudkým poklesom kňazských a rehoľných povolaní, ktoré nám sú ešte pred desiatimi rokmi v dobrom záviedel. Ak sú ešte určité lokálne rozdiely v niektorých národoch a štátach, globálna svetová štatistika by nás nemala nechávať ľahostajnými. Podľa všetkých nových štatistických zistení celkový počet katolíckych kňa-zov na svete zostáva zhruba ten istý, ako bol pred polstoročím. Už na Zelený štvrtok roku 2004 prefekt rímskej Kongregácie pre klérus musel smutne konštatovať: „V roku 1961 mala Cirkev 404 tisíc kňazov; k 31. decembru 2004 ich bolo iba 405 tisíc.“ Počet katolíkov sa odvtedy cieľne zvýšil najmenej o 50 miliónov, ale počet kňazov zostal akoby zmrazený na kvóte spred pol storočím, takže na jedného kňaza dnes pripadá do 15 tisíc veriacich. Ale aj z tých štyristo tisíc kňazov, koľko sa ich skutočne a na plný čas venuje hľásaniu SLOVA? „nalihejajúc vhod i nevhod, usvedčujúc, karhajúc a povzbudzujúc so všetkou trpežlivosťou a múdrost'ou“, ako to Timotejovi ukladal sv. Pavol? Nemožno sa ubrániť dojmu, že aj o mnohých našich cirkevných podujatiach platí nedávno zverejnená konštatácia o tom, že z celého objemu turistických podujatí na svete 80% zaokrývajú najrozličnejšie konferencie, sympózia, synody, „workshopy“, zasadania, zhromaždenia (normálne, špeciálne, jubilejné, pracovné, lokálne, regionálne, európske, globálne, atď.), oslavky, jubileá a neviem aké iné, z ktorých okrem turistických zájazdov zúčastnených osôb vyplýva len málo pozitívneho pre spoločné duchovné i časné dobro.

(Dokončenie v budúcom čísle)

Ohrozenia kresťanstva

na, národ), satanismus, nebezpečne sa šíriacu zoolatriu (správa z Londýna 2006: „Psy dostávajú lepšiu stravu ako ich majitelia“), ktoré klesnia cestu k úplnému pohanstvu. Ďalšie náznaky toho pozorný čitateľ medzinárodných správ nachádza takmer na denom poriadku. Iba v tieto dni, keď upravujem túto úvahu, obehlí svetom správy, že v Slovensku predsedu vlády vymenoval za riaditeľa Úradu pre náboženské záležnosti notorického vyznávača satanizmu; že redaktorka slovenskeho Rádia expres vyslovila počudovanie a takmer pohoršenie nad tým, že vysokí vládni činitelia Slovenskej republiky odignorovali návštevu dalajlámu, ktorému vrah patrila podobná úcta ako pápežovi; že novozvolený Eurósky parlament odhalosoval protestný demarš proti zákonom na ochranu miravosti školskej mládeže, ktorý nedávno schválil parlament katolíckej Litvy.

Pápež Pavol VI. už v roku 1972 verejne vyhlásil: „Pravda je taká, že jednou z najväčších potrieb Cirkvi i sveta je nevyhnutnosť brániť sa proti zlu, ktoré nazývame Zlým duchom.“ U nás to obširne rozviedol kardinál Ján Chryzostom Korec, ktorý v tomto roku 2009 vydal svoju prenikavú úvahu na tému Démonizmus v živote a literatúre. (Lúč, Bratislava 2009). Ale takmer súčasne aj pápež Ben-edikt XVI. počas vysviacky piatich nových biskupov 12. septembra 2009 v Bazilike sv. Petra verejne vyslovil svoju obavu nad tým, že aj v samej Cirkvi „mnohí z tých, ktorí bola zverená zodpovednosť, pracujú pre seba samých, a nie pre spoločenstvo, pre spoločné dobro“. Ak si spomenieme aj na jeho vysvetľujúci list biskupom vo veci zrušenia exkomunikácie biskupov, ktorých vysvätil Mons. Lefebvre, a v ktorom s veľkou bolesťou konštatoval, že niektorí cirkevní hodnostári prejavovali až „útočnú nevraživosť“, takže sa cítil „predmetom ich nenávisti“ a napadnutia zo strany pastierov, ktorí navyše sa hryzú a požierajú medzi sebou s veľkým nebezpečenstvom, že sa aj navzájom zničia, tak ľahšie pochopíme jeho opakovanej napomínanie o dramatickej situácii v Cirkvi.

A my katolíci sa na to všetko prizeráme, takmer všetci mlčíme, ba mnohí z nás očakávajú v Európskej únii svetovým komunizmom kedy si slúbený raj na zemi. Neodporovať včas zlu, ktoré nás ohrozuje, môže podľa kresťanskej morálky znamenať osudnú spoluzodpovednosť za to, čo nás následkom toho postihne.

sa opäťovne uchádzalo až do dvanásť väčšinou občanom neznámych kandidátov. Ani nespomínam vraj vyše triatis „nevládnych“ či „mimovládnych“ organizácií. Medzitým zahraničný kapitolár prakticky na sto percent ovládol slovenský mediálny trh, ktorý si do masmédií nasadił dokonca aj svojich, slovenského národu a jeho štátu cudzích, až nepriateľských vydavateľov a šéfredaktorov. Pod ich vedením, po krátkej hre na „nezávislé“ informačné médiá, postupne sa stále jasnejšie prejavujú nielen ako protislovenské, ale aj ako protikresťanské a hlavne protikatolícke propagačné orgány. Za nimi sú vysoko špecializovaní odborníci v psychologickom ovplyvňovaní a v podvedomom podmieňovaní rozličných zoskupení občanov podľa veku, vzdelania, politických, ekonomických, športových, zábavných a iných záujmov, takže kto pravdielne číta tie denníky a periodiká, či sleduje televízne programy, ani sa nenaďá a stáva sa vlastníkom a vyznávačom tých ideí, ktoré mu po kvapkách nasugerovali. Jeden z najrozširenejších denníkov vychádzajúcich v našej republike krátko pred poslednou návštevou sv. Otca na Slovensku vypísal anketu medzi svojimi čitateľmi. Na otázku „Zúčastníte sa na sv. omši celebrovanej pápežom?“ 75% jeho čitateľov odpovedalo NIE a 6% EŠTE NEVIEM. Niekdajší bojovný ateizmus radikálne zmenil taktiku: naoko „nežné“ psychologické metódy sú učinnejšie než hrubé zbrane, lebo nevyvolávajú strach ani odpor.

Najsmutnejšie pritom je, že značná časť tých Katolíckej cirkvi nepriateľských periodík je financovaná nie len katolíckymi laikmi, ale aj farskými úradmi a rehoľnými spoločenstvami. Všade tam totiž vidno aj verejne vyložené denníky a iné časopisy tohto druhu. Asi nikto z ich abonentov si neuvedomil, že predplácaním takejto tlače podporujeme ju približne 15 - 20 miliónmi korún, teda približne pol miliónom až do sedemstotisíc € ročne. Ak tomu pripočítame pravdepodobných katolíckych laikov, ktorí túto tlač pravidelne kupujú a ktorí tvoria najmenej 20% jej stálych čitateľov - pretože nikto ich neupozorní, aké sú hľkové zámery tejto tlače - tak výška tej katolíckej podpory dosahuje ročne možno aj sto miliónov korún, čiže vyše troch miliónov eur.

Nikdy nemôžem zabudnúť, ako jeden z vtedajších slovenských biskupov, Dr. Pavol Jantausch - ktorého som mal šťastie aj osobne dobre po-

Pripomíname si 20. výročie pádu komunizmu, dnes eufemicky či ostýchavo nazývaného totalitou, ktorý rázne vstúpil na politickú scénu v októbri 1917 a trval v Sovietskom zväze 90 rokov a vo Východnej Európe 40 rokov, a niekde pretráva dodnes. Revolúcia, ktorá bola nositeľom marxistického kréda či ideológie, mala byť pôvodne tia zmluvou, či tým „Písmom“, ktorým sa mala založiť nová spravodlivejšia spoločnosť a spoločenský poriadok bez tzv. vykorisťovania a zneužitia či degradácie človeka, občana, druha či súdruga tzv. dravcami kapitalizmu, a tátu mala posunúť ľudstvo na vyšší morálny stupeň v análoch dejín. Avšak za 90 rokov vlády komunizmu tento sa skôr stal hrobárom všetkých ľudských snov či ideálov, stal sa jedným z najväčších omyľov, ba tragédiou ľudstva.

ZOLTÁN G. MEŠKO

Po stopách komunizmu

Príhovor na prezentáciu svojej knihy

Už na začiatku tejto revolúcie v moskovskej Pravde v r. 1918 pod pseudonymom Feľixa Dzeržinského, šéfa preklínané ČEKY, V. I. Lenin jasne artikuloval pravidlá hry a písal: revolučná moc proletariátu je moc získaná a udržiavaná násilím proletariátu voči buržoázie, ktorá moc je neobmedziteľná zákonom (!). My neprevádzame boj proti jednotlivcom, ale likvidujeme členov buržoázie ako triedy. My nehľadáme dôkazy či svedkov o priestupkoch proti bolševickej moci. Prvá otázka, ktorú my kladieme je: do ktorej triedy menovaný patrí, aký je jeho pôvod, jeho výchova, jeho povolanie a náboženstvo. Tie-to otázky určia osud obvineného.

Čo do metodológie komunistov Gy. Lukacs teoretik komunizmu maďarského pôvodu, ktorý písal iba po nemecky, dodáva: základom etiky komunistov bolo vždy jedna podludne, lživo a nečestne. To je tá najväčšia obeta, ktorú od nás komunistov tátu [etika] žiadala.

Arthur Koestler bývalý idealista komunizmu vytriezvel z neho v roku 1936 po nevídanych strastiach a politických čistkách za Stalina. Vo svojej malej, dnes už svetoznámej, knižičke Temno na poludnie píše o komunizme v osobe Rubasova: „Kde a kedy v dejinách ľudstva bolo tolko defektných svätyň a kedy bol taký vznešený cieľ tak tragicky zle reprezentovaný? Vraj strana stelesňovala vôľu ľudu a osud dejín, a tak hámie nie strana, ale dejiny sú defektne? Vraj naše princípy boli správne, ale všetky naše výsledky boli dezolátne. Bola tu sice choroba doby, ktoréj diagnózu sme mikroskopicky a presne definovali, ale kdekoľvek sme aplikovali hojivý skalpel, iba nová rana sa objavila. Náš cieľ a naša vôľa boli čisté a tak ľudstvo by nás malo milovať, napriek tomu všetci nás nenávidia a nami opovrhujú. Prečo sme tak opovrhovaní a vyvolávame iba hnuš? Hlásali sme slobodu, tátu však v našich rukách stelesňovala slučku. Priniesli sme živý život, ale pod našim hlasom aj listy na stromoch uvädli. Prišli sme s prísluhom jasnej budúcnosti, ale nás jazyk vedel iba repetať blen. Pravda zrodil sa nový druh bojovníckych filozofov, ktorí snili o moci s cieľom ju vrah zrušiť, vrah zrušiť ľudom s cieľom nebyť ovládaní. Ich myšlienky sa stali skutkami a ich sen sa splnil. A TAK KDE SA TENTO SEN PODEL?

Na konci roku 1989 po dramatickom páde riše zla, nič nemohlo byť rozdielnejšie ako jej finále v porovnaní s rokom 1945. Po páde fašizmu, tej prvej riše zla, nastal v Európe výbuch nevídanej odsúdenia a rozhorčenia s následnými tvrdými represiami všetkých lídrov v každej krajine, ako aj kolaborantov a spolucestovateľov, ktorí teraz často verejne museli defilovať na hlavných uliciach miest a takto boli verejne odsúdeni a opľuvaní (známe sú obrazy žien s oholenými hlavami, ktoré ostali mnohým v pamäti). V nemeckom národe zavráadol obrovský pocit viny a sputovania svedomia, ako sa mohol národ, ktorý dal svetu Bacha, Beethovena i Brahma dopustiť tak ťažkých zločinov. A tak jedna celá vladnúca generácia bola odvíta z horizontu spoločnosti a zločinci v Norimbergu a inde boli popravení či potrestaní. Likvidácia 6 miliónov ľudí v koncentračných táboroch so svojím obrovským emocionálnym a morálnym nábojom dnes živo rezonuje v ľuďoch.

Hoci po roku 1989 studená vojna skončila, a to zväčša postupne a bez väčšej drámy,

predsa však je komunizmus považovaný mnohými historikmi a politikmi za malígnajší systém totality, lebo neeliminoval len jeden špecifický segment spoločnosti podľa jeho rodného listu, ale eliminoval každého občana, ktorého chcel biť agovať za triedneho nepriateľa. A tak v gulagoch po r. 1919, ktoré začal Lenin v Sovietskom kláštore na Bielom mori, bolo eliminovaných vyše 20 miliónov ľudí. Podobné tábory boli aj v ostatných satelitoch ZSSR a Jáchymov bol najväčšou konferenciou československej inteligencie, kde chátrali a boli poznáčení na celý život mnohé tisíce ľudí.

A predsa v krajinách v bývalej sovietskej sfére po r. 1989 došlo iba k relatívne malým represáliam či strukturálnym zmenám, ked' z vrcholu mocenskej pyramídy bola odsunutá iba malá špička, a tak vlastne druhá línia tzv. vladnucnej generácie sa obratne presunula do

pre

JÁN MARŠÁLEK

Naklonená rovina

1

Už poznám seba, klamný svet
a tátu známost', tá ma zmari...

(Tichomír Milkin)

Tma je jasná
všetkým spiacim naveky.
Ale čo my?
Na srdci kameň.

Áno, chcelo by to vieru -
modlitbu s amen.

3

Z náručia smrti už sa nevrátiš.
Sen, spomienka a križ.

(Pavol Ušák-Oliva)

Sen, ktorý sa neskončí,
aké jednoduché,
ako facka, ako láska,
srdce na dlani,
jednoduchá presnosť príbehu:

Nahý vyšiel z tela matky
a nahý sa vrátil do zeme.

Rovnica s jednou bledou neznámuou,
cesta tam a späť - do križa,
po naklonenej rovine,
neznáma, ktorá pozýva na partičku.

Cloveče, chystaj sa,
lebo ešte jedna karta
chýba do očka.

Smrt' nie je bodka,
ale pomlčka -

4

Pieseň sa končí. Život pokračuje.
Pieseň pokračuje. Život sa končí.

(Robert Hakala)

Pred tvárou smrti je človek sám.

2

Tma je tme jasná,
lebo odjakživa omáľaná
ústami mŕtvol.

(Peter Chorvát)

Niečo končí a niečo začína,
každým okamihom,
každým úderom srdca.

Vyzvána - možno na poplach,
možno na nádej, na útechu,
ako zvon, ako zvonček
kdesi v nás.

Znovuzrodenie:
vták vzlieta z popola,
báseň z kôpky veršov
a svet zo Slova...

Čo som napísal, napísal som,
čo som nenapísal,
napíše niekto iný.

Po naklonenej rovine
kamsi do neznáma,
len nech nie bez vôle!

Už chápem: zomrieme...
ale čo je smrť
a kam nás povedie?

Majstrov rukopis.

Deň bez lásky je prázdny
ako zvon bez srdca
a temný ako bezmesačná noc,
noc zúfalcov a samovrahov.

Pomlčka ako nádej,
krehké synonymum smrti,
neustále hľadanie rovnováhy,
ked' zvonár ide na vežu.

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Dnes už nebudem pokračovať - tmí sa mi... No nazdávam sa, že aj z tejto mozaiky si budete môcť utvoriť celistvý obraz o obsahu tejto Milkovej úprimnej spovede. S Dr. L.(acom) H(anusom) sme nastačili pre krátkosť času prebrať veľa; iba hlavné myšlienky listu. Laco poznamenal: „Aby sme mohli celý tento historický, myšlienkový elaborát obsiahnuť a náležite zhodnotiť, potrebovali by sme usporiadat osobitné sympózium.“ A mne predovšetkým o to ide: aby sa nesúdilo len tak - per šundam-bundam, a priore - podľa povrchného dojmu.

Tido Gašpar mi na môj list (prieklep ktorého som Ti pripojil) napísal len tak napochytre na karte: „Odpoviem až po sviatkoch. Je to veľmi hálikavá a smutná história. Nie taká jednoduchá...“

Kedy sa dostaneme do situácie, aby sme si vec komplexne prediskutovali? Len tak by sme mohli dúfať, že sa voči svojmu generáčnému druholi, voči jednému z najstatočnejších našich spolubojovníkov, nedopustíme krivdy.

Maj sa mi dobre. Srdečné pozdravene aj Lackovi nášmu, keď budeš s ním a Tvojim najbližším. Tvoj Mikuláš G.

Na tento list odpovedal Vilo Kováč M. Gacekovi 23. marca 1967. Vyjadruje sa aj k „úprimnej spovedi“ Mila Urbana. Niektoré vysvetlenia prijíma a stotožňuje sa s nimi, ale k iným má vážne výhrady. Medzi iným píše:

Drahý Mikuláš... Za riadky z 3. marca srdečná vďaka! Tak ľahko mi je, keď si prečítam Tvoj list, lebo z neho vyžaruje rozvážnosť, múdrost, láskavosť, ohľaduplnosť, uznanlivosť; krátko všetko, čo človeka môže urobiť veľkým. Prosím Ťa neber to ako kurizovanie, ale ako skutočne úprimné vyznanie.

Napíšem Milkovi, až budem mať trochu pokojnejšie času na sústredu. No prirodzene, že Ti list pošlem na vnútornú cenzúru a len potom mu ho doručím. To je prirodzené. Ved' pred Tebou nemám a nemôžem mať nijakých tajností. Naopak...

Chcem sa ozváť najmä na stat' o Slovenskom štáte, o prezidentovi a o komunistoch.

O prezidentovi sme mali svoju mienku všetci, nebola veľa ráz lichotivá a mali sme pre to svoje dôvody. Teraz však je mŕtvy a de mortuis ... Umrel ako obet myšlienky, priniesol teda najväčšiu obeť, akú môže človek priniesť a preto...

A čo sa týka štátu? V poriadku, bolo to iba nedochôdča, keď krstnými rodičmi mu boli nehodní. Ale či existuje nejaký recept, za akého môžu vznikať štáty? V poriadku, „králikáreň národov“. To všetci dobre vieme, že to takto nemôže ísiť dalej, ak sa chce raz dopred. Lenže ako potom zdôvodňovať tvorenie ďalších štátov a štátikov (dokonca sa veľké drobia na menšie: NDR a NSR, Južná a Severná Korea, Južný a Severný Vietnam), samostatný Alžír a celý rad národných štátov vzniklých v poslednom čase v Afrike. Je vari lepšie riešenie, ktoré sa stalo s Litvou, Estónskom, Lotyšskom, atď.? A čo sa týka toho malého, tu stále platí: Nehaňte ľud môj!

Komunisti... V poriadku, že oni prichádzali so sociálnou spravodlivosťou. Ale čo z nej ostalo? A čo z nej robia teraz?

Alebo, že si mnohí spomínajú na samostatnú štát, najmä inteligenciu... Ak by po tom štáte bolo prišlo čoś lepšie dokonalejšie, iste by ho všetci zatraovali. Lenže...

To by boli hlavné myšlienky, polemyky. Prírodzene, tu ich podávam v „surovom stave“, bude ich treba vybrúsiť. V ostatných veciach niet nijakých rozdielov, sme si s Milkom zajedno.

Nie všetci čitatelia Urbanovho románu posudzovali dieľo tak mierne a zhovievavo ako Kováč a Gacek. Je známe, že Mila Urbana sa veľmi citlivu dotkla obálka, ktorú mu poslal anonymný čitateľ. Obálka obsahovala iba jeden výstrižok z denníka Gardista (zo 16. jan. 1941): úvodník „Strach pred revolúciou“. V úvodníku autor Milo Urban horil za revolúciu, ale nie za bol'sevicu, lež za národnno-socialistickú. Dožadoval sa, vraj je treba „aby sme sa už

raz vymanili z hriešnej polovičatosti a trochárskeho podopierania starých rúcejúcich sa bút, teda z anarchie, ktorá dnes na Slovensku vládne... Áno, Tuka a Mach robia revolučiu preto, aby sme stvorili miesto novému spoločenskému poriadku národnno-socialistickému, ktorý nielen navonok, ale aj vnútorene jedine môže upevniť a zabezpečiť našu samostatnosť. Kto si toto uvedomí a správne rozlije, ten sa nenaťaká slova revolúcia.“

Na adresu tých, čo sa nechcú nadchňúť revolučiu, alebo sa jej boja, Milo Urban odkazoval: „Je v tom kus zápecníctva a kocúrkovčiny, kus nepochopenia a filisterstva, keď uprostred takého revolučného vremia, valiacie sa ponad Európu a zasahujúceho viac-menej každého národa, zdvihnu sa ľudia a celkom väzne začnú nás napomínať, aby sme ne-

du o svojej generácii, tak sa dištancoval od jej ideálov, ja by som sa stando pede s ním rozsobášila, zanechala by som ho... A ona je Nemka, Viedenčianka. Čudoval som sa, ako pekne hovorí po slovensky, iba trošičku pozná bratislavskú západniarsku tvrdosť vo výslovnosti.

Veľmi skeptický postoj k Urbanovej „úprimnej spovedi“ zaujal prof. Ladislav Hanus. Poznamenal, že to nie je spoved, pretože tam nict úprimnosti, ani lústoty, ani predsačenia. Svoje dojmy vyjadril prof. Hanus aj v svojich Pamätiach, kde si viač so žiaľom než so sklamáním zavzdychal: „Svedčím, ako som to čítal: od prvej strany počnúc, s takým vnútorným hnušom. Človek sa musel premáhať čítať to dalej, ozaj len s takým vnútorným odporm až do konca. Videli sme v tom veľkú zradu, hanebnú zradu. A najmä, že to napísal Milo Urban, násil Milko Urban, ktorého sme

Bola však skupina Urbanových priateľov, ktorí vyvinuli veľké úsilie, aby autor „našiel seba samého“, aby sa celkom neodcudzil svojmu prostrediu. Mikuláš Gacek v liste Kováčovi (z 20. marca 1966) písal: „On sa musí znova nájsť a my mu musíme byť na pomoci. Nakol'ko len vladzeme a - pravda - nakoľko nenařazíme na apriórny, nedotknívajúci postoj, taký príznačný pre mnohých tvorcov.“

A tak Vilo Kováč opäť vyšiel s návrhom, aby Mikuláš Gacek ako najvhodnejšia osobnosť, „otvorene a bratsky“ predložil Milovi Urbanovi námetky, pripomienky a poznámky jeho „žičlivých druhov“. V liste z 3. februára 1967 mu píše:

Drahý nás Mikuláš ...Na Milkove poznámky treba mať skutočne chvíľu pokoja a ticha, aby si človek mohol podumáť. Nateraz som to nestihol, no to nechce známenať, že už zatiaľ neurobili na

ne. A vtedy sa písal rok 1928-29, ak sa nemýlim. My sme si už o tomto dosť pohorili aj napisali. Aj o tom, čo on sám podčarkuje, ako si znepratielil bývalých priateľov spomedzi ľudákov na jednej strane, no nezískal si ani tých druhých, ktorí sú, podľa mienky tých prvých, zapredal.

Toto všetko sme konštatovali, lebo tak sa skutočne stalo. Žiadalo by sa ti jeho vyjadrenie, ako si to on všetko predstavoval, mysel. Je jasné, že o niektorých veciach mal až do konca vojny iný náhľad, ako má teraz, keď vyšlo najavo veľa podstatných vecí. Niektorí trvajú zavonite na svojich predstavách a nechcú vidieť skutočnosť a hovoria si, že tak to káže statočnosť a charakter. Iní takuto statočnosť zatracujú, lebo vrvia, že treba stále študovať a dopĺňovať si vedomosti novšími objavmi a podľa nich si upravovať aj vlastnú mienku.

A tak aj nám všetkým, ktorým skutočne ide o nášho Milka, bude treba o mnohých veciach ešte vážne diskutovať, poprepierať kadečo, aby sme si vyšli z tohto všetkého v presvedčení, že sme níkomu a ničomu neukrividili. A aj to je isté, že tu zahrá aj osobná letora podstatnú rolu. Každý zareaguje po svojom. Ved' aj Milko si povedal svoje svojským spôsobom. Každý iný - aj rovnakého náhľadu - by to ste povedal celkom ináč. Budeme sa k tomu vracať ešte veľa a veľa.

Mám od Teba úryvky iste z podstatnej časti celého listu, z tej „literárnej úvahy, či polemiky“ a už samo Milkovo pomenovanie si žiada nejakú odpoved, námetky, polemiky, aby sme sa dali veci rozdebatovať a dokončiť. To sú všetko veci chľostivé, ako to spomína aj Tido, no neslobodno nepokračovať v začiatom, treba nájsť len systém ako pokračovať... Prostredníctvom Teba by to bolo najlepšie riešenie. No zase si myslím, aby sa Milko necítil dotknutý, že si zveril tento materiál toľký, čo by sa radi ozvali polemicky. Neviem razom nič dobrého potradiť, no možno, že Ty sám máš už na to svoj návrh, plán. Máš pravdu, keď píšeš Tidovi, že by sa takýto elaborát mohol zneužiť. Celkom iste! Najmä momentálne, keď prebieha zaujímavá diskusia v Kultúrom živote o slovenských veciach ... Mať takýto materiál, čo by tí vedeli z neho urobiť medzi tunajšími, ale aj zahraničnými Slovákmami...

A tak nateraz k Milkovým poznámкам len toľkoto. Iste sa k nim vrátim ešte niekoľko ráz a už možno aj konkrétnymi vecami.

Končím! Ešte raz vďaka a prosím, aby si na mňa nezabúdal ani v tomto roku! Tvoj Vilo K.

Gacek sa na túto úlohu podujal a usilovne pripravoval. Ale medzitým sa diaľi iné veci, ktoré upútavali pozornosť nielen Urbanových priateľov, ale aj ostatných slovenských intelektuálov, ba celej slovenskej spoločnosti. V októbri 1967 boli prijati do Zväzu slovenských spisovateľov piati proskribovaní autori: Milo Urban, Emil B. Lukáč, Valentín Beniak, Janko Silan a Matúš Kavec. Ich príspevky a rozhovory s nimi sa začali objavovať v literárnych časopisoch. Opatrne sa začalo písat aj o slovenských literátoch v emigrácii. Potom prišiel dramatický rok 1968. Mikuláš Gacek dostal pracovní dovolenku v Budmericiach, Vilo Kováč vycestoval do Ríma a obnovil styky s priateľmi v zahraničí, Ladislav Hanus sa vrátil do pastoracie, Alexander Mach bol po 23 rokoch prepustený v väzenia, Urbanov román Živý bič bol sfilmovaný...

Ale do tohto kalicha sľubného vývoja čoskoro padli kvapky horkého blenu v podobe invázie vojsk Varšavského paktu a následnej normalizácie. V jeseni preukla smutná aféra s Tidom J. Gašparom. V Slovenských pohľadoch vychádzali na pokračovanie jeho Pamäti, kde tento tvrdý kritik Mila Urbana sa uberal tu istou cestou, za ktorú predtým Urban odsudzoval. Jeho prípad zromil skupinu okolo M. Gaceka ešte viac, ako prípad Mila Urbana.

No a medzitým vyšlo aj druhé vydanie Urbanovej predvojovej trilógie. Nie však v svojej pôvodnej podobe, ale v prepracovanom vydaní. Milo Urban

FRANTIŠEK VNUK

Román Mila Urbana Kto seje vietor

očami jeho priateľov a spolupracovníkov

hovorili o revolúcii, ale - vraj - pokojne pracovali.

Poniektoří naši ľudia alebo si neuvedomujú dostatočne, o čo ide, alebo sú veľmi ľahkomyselní... nejdú s časom a nerobia, čo by mali robiť. Podpierajú všeljaké budy, drôtu, pláty, záchraničné staré poriadky a - čo je najsmiešnejšie - namýšľajú si pri tom, že budujú štát... Našou vinou je zavistiť sa tohto balastu...“ Atď. To boli jeho slová vtedy. Myslel to úprimne, alebo sa len pretvaroval?

Je povšimnutiahodné, že Urbanov román omnoho prísnejšie než jeho priateľia, posudzovali ženy Milkových priateľov. Vilo Kováč v liste Mikulášovi Gacekovi (z 16. apr. 1965) spomína:

„Treba Ti ešte povedať toľko, že pri Žoškinej a Olinkinej návštive u nás Žoška nadhodila otázku ku knihe Kto seje vietor...“

pokladali ozaj za svojho. Predsa sme s ním výborne nažívali za Slovenského štátu, aj predtým. Ved' to bol predsa nás ľudov, ako Vilo Kováč, taký našký, čo najblíži a te raz toto!... Toto je, prosím, morálna nehnabnosť! To sa nedá okrásiť... Ani jedna postava Slovenského štátu mu nie je pozitívna. Vráví posmešne o Tisovi, posmešne o Murgašovi, posmešne o Machovi, posmešne o Sidorovi. Všetko negatívne, všeljaké nepočitné figúry, nástroje politiky, ani jeden nie je charakterná osobnosť.“ (Ladislav Hanus: Pamäti svedka storočia, Lúč Bratislava 2006, s. 600-603).

Skutočnosť bola taká, že Urbanova spoved' - i napriek svojmu pôsobivému štýlu - nemohla uspokojiť jeho priateľov. Sklamáni boli ľuďi i tí, čo sa usilovali nájsť v nej niečo, čo by rehabilitovalo autora v očiach jeho niekdajších obdivovateľov a ctiteľov. Ako na to nepríamo poukázal prof. Hanus, Urban v odpovedi svojim kritikom sa nijako nevie vziať do ich citov a nechápe, prečo ho všobec kritizujú. Na svoju obhajobu pripomína svoju dávnu príchylnosť ku komunistickým ideáom. Odmieta zmeniť svoj vyostrený postoj voči slovenskému štátu a jeho predstaviteľom, kde veľmi neuvážene preberá názory komunistickej propagandy. Všobec nepríjimá kritikov, ktorí mu poslali anonymný čitateľ. Obálka obsahovala iba jeden výstrižok z denníka Gardista (zo 16. jan. 1941): úvodník „Strach pred revolúciou“. V úvodníku autor Milo Urban horil za revolúciu, ale nie za bol'sevicu, lež za národnno-socialistickú. Dožadoval sa, vraj je treba „aby sme sa už

mňa nejaký dojem. Rád konštatujem, že som sa nemýlil, keď som vždy aj medzi priateľmi, a myslím aj Tebe, opakoval, že o posledných dvoch románoch sa musí vyjadriť a iste sa aj vyjadriť príležitosťne o sám. Aj Lacovi H(anusovi) som vravel, že doteraz sa nik z našich priateľov nenašiel, kto by mu

otvorene a bratsky vzniesol námetky, polemiky, aby sme sa dali veci rozdebatovať a dokončiť. To sú všetko veci chľostivé, ako to spomína aj Tido, no neslobodno nepokračovať v začiatom, treba nájsť len systém ako pokračovať... Prostredníctvom Teba by to bolo najlepšie riešenie. No zase si myslím, aby sa Milko necítil dotknutý, že si zveril tento materiál toľký, čo by sa radi ozvali polemicky. Neviem razom nič dobrého potradiť, no možno, že Ty sám máš už na to svoj návrh, plán. Máš pravdu, keď píšeš Tidovi, že by sa takýto elaborát mohol zneužiť. Celkom iste! Najmä momentálne, keď prebieha zaujímavá diskusia v Kultúrom živote o slovenských veciach ... Mať takýto materiál, čo by tí vedeli z neho urobiť medzi tunajšími, ale aj zahraničnými Slovákmami...

A tak nateraz k Milkovým poznámkom len toľkoto. Iste sa k nim vrátim ešte niekoľko ráz a už možno aj konkrétnymi vecami.

Končím! Ešte raz vďaka a prosím, aby si na mňa nezabúdal ani v tomto roku! Tvoj Vilo K.

Gacek sa na túto úlohu podujal a usilovne pripravoval. Ale medzitým sa diaľi iné veci, ktoré upútavali pozornosť nielen Urbanových priateľov, ale aj ostatných slovenských intelektuálov, ba celej slovenskej spoločnosti. V októbri 1967 boli prijati do Zväzu slovenských spisovateľov piati proskribovaní autori: Milo Urban, Emil B. Lukáč, Valentín Beniak, Janko Silan a Matúš Kavec. Ich príspevky a rozhovory s nimi sa začali objavovať v literárnych časopisoch. Opatrne sa začalo písat aj o slovenských literátoch v emigrácii. Potom prišiel dramatický rok 1968. Mikuláš Gacek dostal pracovní dovolenku v Budmericiach, Vilo Kováč vycestoval do Ríma a obnovil styky s priateľmi v zahraničí, Ladislav Hanus sa vrátil do pastoracie, Alexander Mach bol po 23 rokoch prepustený v väzenia, Urbanov román Živý bič bol sfilmovaný...

Ale do tohto kalicha sľubného vývoja č

upravil svoje romány, aby vyhovovali vtedajšiemu socialistickému významu. Najvýraznejšie sa to prejavilo v diele Hmly na úsvite. Tento II. zväzok obsahuje jednu veľmi dramatickú scénu: zrútenie veľkej pražskej novostavby, v troskách ktorej bolo zasypaných viaceri robotníkov. Medzi nimi bol aj istý Sedmík, jedna z hlavných postáv románu. Sedmík tragédiu prežil, pretože sa ostitol v betónevej diere, ktorá sa v troskách náhodne vytvorila. Kým ho našli, uplynulo niekoľko dní plných úzkostlivého očakávania smrti. A v tejto hroznej tme a samote má halucinácie a zjaví sa mu Kristus, ktorý ho presvedčí, že ani socializmus ani kapitalizmus neposkytne človekovi uspokojenie a záchrannu. Východiskom je úprimne prežívaná kresťanská viera.

V novom vydani Urban túto svoju silnú scénu prepísal a „odmysticoval“, ako keby sa bol za ňu hanbil. Nikde a nikomu nevysvetlival, prečo. Urobili to však normalizátori slovenského literárneho života, ktorí s uznaním komentovali.

POZNÁMKY:

MIKULÁŠ GACEK (1895-1971) - notár, spisovateľ, prekladateľ. V prvej svetovej vojne bojoval na východnom fronte, kde v roku 1915 padol do zajatia. V r. 1917 vstúpil do česko-slovenskej legie v Rusku. Prekonal sibírsku anabázu a domov sa vrátil až v roku 1920. Svoje zážitky umelecky spracoval v dokumentárnom diele *Sibírske zápisky* (T. Sv. Martin 1936). V roku 1939 vstúpil do služieb slovenského ministerstva zahraničia a v roku 1940-1941 bol tlačovým a kultúrnym atašé v Moskve. Tento svoj pobyt v ZSSR opísal v dennikom zázname *Moskovské zápisky 1940-1941* (rukopis). V rokoch 1945-1956 bol opäť v Sovietskom zväze ako väzeň stalinického Gulagu. Po návrate z Kazachstanu bol úplne rehabilitovaný a na základe toho žiadal, aby mu bolo navrátené členstvo Spolku slovenských spisovateľov. V októbri 1965 bol znova prijatý do prekladateľskej sekcie SSS. Posmrtné vyšli jeho denníky z rokov 1937-1944 (*Surová býva vše pravda života*, 1996) a spomienková monografia (*Rovesník*, 1995), v ktorej zachytí svoje dojmy a spomienky na spisovateľa Jégého (Dr. Ladislav Nádaši).

VILJAM KOVÁR (1915-1982) - novinár, publicista a prekladateľ. Popredný pracovník v radoch národné uvedomej akademickej mládeže. V roku 1938 velitel Akademickej HG. Po skončení vysokoškolských štúdií sa venoval žurnalistike a bol redaktorom *Slováka* (1939-1942) a neskôr redaktorom denníka *Gardista* (1942-1945). Blízky osobný priateľ a kmotor Mila Urbana. V spomienkach *Ked' sa sloboda rodila...* chronologicky zachytí udalosti okolo 14. marca 1939. V roku 1945 emigroval do Rakúska, od kial' ho americké okupačné úrady vydali do ČSR. Ludový súd ho v máji 1948 odсудil na 8 rokov straty slobody. Od roku 1953 vykonával rôzne administratívne povolania. Veľmi pozorne sledoval spoľočenský vývoj na Slovensku a prostredníctvom svojich chorvátskych priateľov udržiaval spojenie so slovenskou povoju novou emigráciou.

MILO URBAN (1904 - 1982) - popredný spisovateľ a novinár. Autor trilógie (*Zívý bič, Hmly na úsvite, V osidlach*), ktorá patrí k vrcholným dielam slovenskej literatúry. Pracoval v redakciách viacerých denníkov: *Slovenský národ* (1924 - 1926), *Slovák* (1928 - 1940) a šéfredaktorom denníka *Gardista* (1940 - 1945). Bol hlbokej sociálneho zmyslalnia. Skúsenosti v americkej zaistovanom tábore boli prehľadne veľmi traumatickým zážitkom a natrvalo ovplyvnili jeho následné zmysľanie, konanie i literárnu tvorbu. V povojnovej trilógií *Zhasnuté svetlá* (1957), *Kto seje vietor* (1964) a *Železom po železe* (1996) opisuje spolo-

li Urbanovo zúčtovanie s minulosťou. Vraj „poznanie spoločenského vývinu po druhej svetovej vojne viedli autora od individualizmu založeného na vieri, odvahy a „vykúpení“ k uvedomejšiemu rozoznávaniu, ktoré ideové a politické sily zradili a ktoré sa osvedčili ako schopné viesť k skutočnému národnému i sociálnemu oslobodeniu“. (ROSENBAUM, K., Encyklopédia slovenských spisovateľov, Zv. II., Bratislava 1984, s. 215.).

Reedícia predvojnej Urbanovej trilógie presvedčila aj jeho „žičlivých priateľov“, že autor nenávratne prešiel na druhú stranu a spálil za sebou mosty. Pokusy pomôcť mu „nájsť seba samého“ prestali. A okrem toho, Mikuláš Gacek v roku 1970 už chorlavel a 22. januára 1971 zomrel.

Tento letmý pohľad na jedno z diel Mila Urbana a na reakcie jeho priateľov k nemu, je čiatočným vysvetlením, prečo tento veľmajster slova je a ostane takou zložitou postavou pre slovenskú literárnu kritiku a históriu.

ČENSKE POMERY A UDALOSTI ROKOV 1938-1945 podľa oficiálnej marxistickej interpretácie, čo bolo veľkým sklamánim pre jeho priateľov a spolupracovníkov. Veľmi pôtavo sú písané jeho štyri zväzky spomienok: *Zelená krv, spomienky hájnikovho syna* (1970), *Kade-tade po Halinde, neveselé spomienky na mladé roky* (1992), *Na brehu krvavej rieky, spomienky novinára* (1904) a *Sloboda nie je špás, spomienky dôchodcu* (1995).

TUDO JOZEF GAŠPAR (1893-1972) - spisovateľ, novinár, verejný činiteľ. Výrazný predstaviteľ bratislavskej umeleckej bohemy rokov 1920-1945. Autor početných prozaických diel. Do roku 1938 sa politicky angažoval v česko-slovenskej (Šrámkovej) lidovej strane. V roku 1940-1941 bol slovenský chargé d'affaires vo Švajčiarsku a v rokoch 1941-1945 šéfom Úradu propagandy. Od júna 1945 bol internovaný v americkom zaistovanom tábore v Rakúsku a v januára 1947 deportovaný do ČSR. Národný súd ho v lete 1947 odsúdil na 20 rokov žalára. Z väzenia ho prepustili v roku 1958 a potom žil u svojej dcéry v Nových Zámkoch. Po prepustení napísal spomienkovú prózu *Zlatá fantázia* (1969) a dva zväzky *Pamäti* (1998 a 2004).

FERDINAND ČATLÓŠ (1895 - 1972) - dôstojník, politik. V rokoch 1917 - 1919 ruský legionár. V rokoch 1926 - 1927 zastupca česko-slovenského vojenského ataše v Budapešti, 1935 - 1938 náčelník štábu divízie v Hraniciach, od októbra 1938 prednosta Vojenskej kancelárie slovenskej autonómnej vlády a zástupca hlavného veliteľa operačných armád, v rokoch 1939 - 1944 minister národnej obrany Slovenskej republiky. Organizoval a viedol slovenskú účasť na vojne proti Sovietskemu zväzu. V lete 1944 vypracoval plán prechodu Slovenska na stranu Spojencov a zapojenia sa Slovenskej armády do protinemeckého zápasu spojeneckých sil. Dňa 2. septembra 1944 prešiel k povstalcom do Banskej Bystrice. Na zákrok E. Beneša ho neskôr zaisťili a pod falšovanou zámlenkou dopravili do ZSSR. Zo zajatia v ZSSR ho prepustili v roku 1946, aby ako svedok vystúpil pred Národným súdom proti prezidentovi Tisovi a viacerým popredným slovenským politikom. V roku 1947 ho Národný súd odsúdil na 5 rokov väzenia. V roku 1948 ho z väzenia prepustili. Žil v Turč. Sv. Martine, kde pozorne sledoval a podrobne komentoval všetky publicácie, ktoré sa týkali Slovenskej armády v bojoch a odboji. V Urbanovej povojnovej trilógií vystupuje pod menom Makoš. Proti skreslenému výkladu svojho konania sa ohradil v dvoch obšírných spisoch: *Idea a postoj; o Urbanovom románe „Zhasnuté svetlá“ a Na margo*

JOZEF KÚTNÍK-ŠMÁLOV (1912-1982) - kňaz, spisovateľ, prekladateľ, literárny a kultúrny historik. Popri pastorácii pôsobil aj ako pedagóg a bol profesorom slovenčiny na Učiteľskej akadémii v Spišskej Kapitule (1942-1949). Väznený v rokoch 1945, 1950-1951. V roku 1968-1971 predsedal Jazykového odboru Slovenskej liturgickej komisie. Od r. 1951 až do svojej smrti bol farárom v Slatiňanach pri Ružomberku. Jeho priateľ L. Hanus napísal jeho životopis *Jozef Kútník-Šmálov (1986)*.

VALENTÍN BENIAK (1894 - 1973) - notár, básnik, prekladateľ. V rokoch 1940 - 1945 pôsobil ako úradník na Ministerstve vnútra (osobný tajomník ministra).

Literárny klub BERNOLÁK pri Spolku svätého Vojtecha v Trnave a Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave v spolupráci s Mestom Trnava, Knižnicou Juraja Fándlyho v Trnave, Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave a redakciou dvojtýždenníka KULTÚRA v Bratislave

v y h l a s u j ú

XII. ročník celoslovenskej literárnej súťaže o Cenu Slovenského učeného tovarišstva v Trnave 2009/2010

Základné delenie : poézia a próza

Súťažné kategórie: I. kategória žiaci a študenti do 15 rokov

II. kategória od 16 do 30 rokov

III. kategória od 31 rokov vyššie

Podmienky súťaže :

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori so svojou nepublikovanou tvorbou poézie a prózy.

Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú.

Zaslať možno 5 básni, alebo krátke prózy v max. rozsahu 5 strán, t. j. 150 riadkov.

Práce je potrebné zaslať štvormo, riadne rozdelené a zopäť do štyroch samostatných časti.

Na vrchnom liste každej jednej časti v pravom hornom rohu

uviesť presné údaje : meno, priezvisko, adresu, vek, kategóriu (poézia, próza)

Taktiež treba na vrchnom liste uviesť obsah: názvy jednotlivých básni, resp. poviedok.

Každý samostatný list označiť v pravom hornom rohu menom autora.

Uzávierka práce je 28. februára 2010

Práce na obálke označiť „literárna súťaž“ a zasielajte na adresu:

Spolok svätého Vojtecha, Radlinského 5, 917 01 Trnava.

Bližšie informácie na čísle 0905/852788

Upozornenie :

Práce zaslané po uzávierke nebudú do súťaže prijaté.

Práce, ktoré nebudú spĺňať uvedené formálne náležitosti, nebudú hodnotené.

Vyhodnotenie súťaže bude uverejnené v Katolíckych novinách, Slovenských národných novinách, v Učiteľských novinách (pri vyhodnotení súťaže bude pravdepodobne spoluorganizátor aj MŠ SR), dvojtýždenníku KULTÚRA ako aj v regionálnych periodikách.

Predpokladaný dátum vyhodnotenia súťaže je máj 2010.

Na vyhodnotenie sú pozývaní iba ocenení účastníci.

knižky Mila Urbana „Kto seje vietor“. Kritické pripomienky.

LADISLAV HANUS (1907-1994) - teológ, publicista, prekladateľ. V roku 1935-1937 bol kaplánom v Ružomberku pri A. Hlinkovi. Od v roku 1938 profesor na Bohosloveckej fakulte, neskôr vice-rektor a rektor knižkého seminára v Spišskej Kapitule. V septembri 1952 ho odsúdili na 15 rokov väzenia. Na slobodu ho prepustili v júli 1965. Spočiatku pracoval ako pomocný inštaláter vo fabrike na technické sklo v Dúbravke. Do pastorácie sa mohol vrátiť v roku 1968. V roku 1984 odišiel na odpočinok a žil v Ružomberku. Je autorom mnohých filozofických a teologickej spisov. Mimořadne hodnotné je jeho dielo Pamäť súkromia Dav. Najznámejším prejavom týchto sympatií bol jeho verejný vystúpenie v roku 1931, keď sa v obci Košúty odohrala tragická streľba četníkov do štrajkujúcich býrešov. Slovenskí komunistickí intelektuáli vydali vtedy manifest, ktorý podpísalo 15 slovenských intelektuálov, medzi nimi aj Milo Urban.

Urban a jeho priateľstvo s komunistickými intelektuálmi - V korešpondencií Urbanových priateľov sa niekoľkokrát spomína Urban vztah ku komunistickým intelektuálom, hlavne ku skupine okolo časopisu Dav. Najznámejším prejavom týchto sympatií bol jeho verejný vystúpenie v roku 1931, keď sa v obci Košúty odohrala tragická streľba četníkov do štrajkujúcich býrešov. Slovenskí komunistickí intelektuáli vydali vtedy manifest, ktorý podpísalo 15 slovenských intelektuálov, medzi nimi aj Milo Urban. V roku 1941 bol za toto svoje vystúpenie napadnutý v denníku *Slovák* ako „Revolutionár č. 1“. V odpovedi na tento útok Milo Urban takto vysvetľoval svoju účasť na tomto protestnom podujatí: „Na Turice 1931 v Košútoch českí komunisti zastrelili troch slovenských ľudí a niekoľkých poranili. Islo o robotnícke demonštrácie proti záujmom viedensko-židovských árendárov a akcionárov pražskej Živnostenskej banky. Možno tie demonštrácie organizovali boľševici, možno nie. Ja som na to nehľadel. Niekoľko bratislavských intelektuálov organizovalo podpisovú akciu na manifest, ktorý začína takto: „Slovenský spisovateľ a vzdelanec nemôže mlčať, keď jeho svedomie zasiaha rana. Výstrely v Ko-

šútoco nútia nás poukázať na to, ako sa chce u nás riešiť sociálna otázka...“ Manifest som bez rozmyšľania podpísal spolu s 15 inými, medzi ktorými - ak sa dobré pamätam - bol aj p. minister Mach. Nepodpísali sme ho však preto, že tu išlo o boľševickú akciu, ale preto, lebo nám bolo ľito slovenskej krvi vyliatej pre záujmy židovských cukrobarónov... Za toto svoje stanovisko sa nebudem nikdy hanbiť ani pred Bohom, ani pred národom.“ (Gardista, 18. jan. 1941, s. 3.)

Diskusie o ľudáctve (Kultúrny život, 1965) - V rokoch 1964-1965 prebiehala na stránkach týždenníka Kultúrny život pozoruhodná výmena názorov na niektoré pôvodné témy súčasnosti, ako bola napríklad, obrana čistoty slovenčiny, „jazyka starých materí“, alebo diskusia o ľudáctve a jeho zástojo v slovenskom verejnom živote. Slovenskí umlčaní spisovatelia a publicisti pozorne sledovali a zoširoka komentovali tieto debaty. Na okraj diskusie o ľudáctve Vilo Kovár píše svoju priateľovi Gacekovi: „Mal som to chuti spýtať sa Zory Jesenskej, prečo treba požiadavku Slovákov po vlastnom štáte klasifikovať ako zradu - či jestvujú nejaké predpisy, za akých okolností sa môžu utvárať nové štáty bez ohľadu na zradu. Čo bolo väčšou zradou: vyhlásenie štátnej samostatnosti Slovákm 14. marca 1939, alebo zmluvy Stalina s Hitlerom v auguste 1939, keď sa obaja diktátori dohodli na spoločnej akcii proti bratom Poliakom a na rozdelení Poľska, čiže na novej svetovej vojne.“

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalík (Kanada), Vladimír Kubovčík. – Šéfredaktor: Teodor Križka. – Cena jedného čísla je 1,00 € – Stávkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegross, a. s. Objednávky na predplatné

Predkladaná kniha vychádza v roku 20. výročia od radikálneho obratu, ktorý po štyridsiatich rokoch dominancie komunistickej ideológie aj na Slovensku priniesla česko-slovenská nežná revolúcia.

Pre mnohých z mladšej generácie sa to javí tak, akoby sa všetko podstatné z hľadiska dneška a jeho perspektív začalo až v roku 1989. O tom, čo bolo predtým, majú často veľmi skreslené predstavy. Nie je to však mimoriadny spoločenský jav, lebo aj my zo „staršej generácie“ - najmä z tých generačných ročníkov občanov Slovenska, ktorí sa narodili bezprostredne pred rokom 1948 a v prvých dvoch desaťročiach po ňom, v čase, keď sme my boli „mladou generáciou“, takisto sme mali veľmi skreslené predstavy o tom, čo u nás bolo pred rokom 1948. Formovanie každej generácie podmieňuje dobové okolnosti, a tie boli diametralne odlišné pre „počtuárov“ generáciu a pre „ponorvembrovú“ generáciu.

V podobnom „medzigeneračnom“ pohľade by sme, prirodene, mohli postupovať aj hlbšie do minulosti. Zmyslom a výsledkom takého uvažovania a hľadania by však nemal byť „medzigeneračný rozkol“, ale medzigeneračná nadváznosť, medzigeneračná kontinuita.

Ako však dosiahnuť medzigeneračnú kontinuitu pri takých radikálnych spoločenských diskontinuitách, aké slovenskej spoločnosti priniesol oproti skornej minulosti rok 1948, a potom zasa rok 1989 oproti tomu, čo tu vzniklo či nastalo počas predchádzajúcich štyroch desaťročí?

To je na prvom mieste otázka pre venu, a to v celej jej interdisciplinárnej komplexnosti. Predkladaná kniha predstavuje oblasť práva, v ktorej sa premietajú najuniverzálnejšie aj najšpecializovanejšie medziodborové súvislosti, právne aj mimoprávne: ekonomicke, technické, spoločenskovedné, prírodovedné, humanitné, ba dokonca aj teologicke. Trúfam si povedať, že právo duševného vlastníctva je dnes najuniverzálnejším právnym odborom, vedecky dostatočne rozvinutým a aj primerane systemizovaným. Jeho „praktickú všeprítomnosť“ ukazuje čitateľovi už sám obsah tejto knihy i jej veený register.

Každý z autorov štyroch monografií, spoločne uverejnených v tejto knihe, sledoval vo svojom vlastnom, autorsky samostatnom diele, špecifické zameranie a z neho vyplývajúce vedecké ciele. Všetkých však spájalo spoločné úsilie, aby každý z nich, v rámci svojich aktuálnych vedeckých možností, prispel k predstaveniu celej oblasti práva duševného vlastníctva v jeho súčasnej systémovej úplnosti, tak v jeho dynamike, ako aj v jeho relativne stabilných štrukturálnych prvkoch. Spoločným záujmom editora i všetkých zúčastnených autorov bolo, aby svojim kolektivným publikáčnym výstupom ukázali právo duševného vlastníctva v dnešnej informačnej a poznatkovo či vedomostne orientovanej spoločnosti ako všeprítomný komplex vzájomne prepojených prvkov, a to na úrovni najaktuálnejších spoločenských výziev pre oblasť práva, ale aj pre interdisciplinárnu spoluprácu právnej vedy s inými, mimoprávnymi odbormi.

Kniha však nie je určená iba špecialistom z oblasti práva alebo iných odborov. Chce plniť aj všeobecnejšie právovzdelávacie poslanie. Je zakotvená hlboko v histórii vývoja práva na území Slovenska - sledujúc najmä vývoj autorského a patentového práva v relácii k najzávažnejším štátoprávnym medzníkom, ktoré ovplyvňovali spoločensko-politickej vývoj aj prostredníctvom tvorby nového práva a nových právnych inštitúcií. Predovšetkým

však smeruje cez dnešok výhľadovo ďalej do budúcnosti, ktorú načrtávajú najnovšie európske i globálne výzvy.

A tu nemožno prehliadnuť, že bipolaru konfrontáciu medzi svetom kapitalizmu a socializmu (so všetkými ich sociálnymi aj ideologickými odnožami), ktorá vo svete vládla v období jeho rozdelenia „železnou oponou“ po druhej svetovej vojne, s relativne jasne vedenou mocenskou čiarou medzi súperiacimi blokmi, nenahradila ani po zániku „socialistického tábora“ medzinárodná harmonia. Prejavili sa a prepukli nové formy konfrontácie. Latentná konfrontácia teda pokračovala a pokra-

odrkadľuje sa to v roku 20. výročia nežnej revolúcie primerane „pozitívne“ aj v sociálnom a kultúrnom stave Slovenska? Od jeho západu po jeho východ? Od jeho severu po jeho juhu? Kto si vyrieckol, že „v kvapke je aj celé more“: naozaj, aj rozporuplný obraz súčasného Slovenska „v malom“ je len súčasťou rozporuplného obrazu celého našho globálneho sveta „vo veľkom“.

Autori v tejto knihe reagujú vo svojich monografiách predovšetkým na aktuálne domáce potreby. Všímajú si problematiku duševného vlastníctva z teoretického i z praktického hľadiska. Majú na zreteli, že súčasný systém

nad ďalšími perspektívami. Všetci autori zúčastnení na tomto kolektívnom publikáčnom výstupe absolvovali vedecké pobity na svetovo renomovanom Inštitúte Maxa Plancka pre duševné vlastníctvo v Mnichove a sú vo svojom odbore zapojení nielen do európskej, ale aj do najširšej medzinárodnej vedeckej spolupráce. Svoje monografie teda predkladajú slovenskému čitateľovi aj s európskym i globálnym poznáním významu práva duševného vlastníctva, aktuálneho stavu jeho ochrany i výzivek, ktoré pred ním stoja.

Treba zdôrazniť, že predkladaný publikáčny výstup základného vede-

takých zdrojov, kde ju bežný praktický právnik (spravidla orientovaný „iba na paragrafy“) nezvykle hľadá, svedčí napríklad aj tátu myšlienku známeho slovenského literárneho vedca a prekladateľa Jána Jankoviča, ktorý bol tiež redaktorom i vydavateľom celého radu právnických kníh:

„Ak sme spoločne prežili nástrahy „globalizácií“ predchádzajúcich dvoch storočí (uhorskej, fašistickej i komunistickej) a chceme prežiť aj riziká a nebezpečenstvá súčasnej globalizácie (povedzme americkej), neostáva nám iné než to, čo sa osvedčilo v minulosti - oprieť sa o vlastné sily, hľadať vzájomné porozumenie, pomoc a podporu - skrátka usilovať sa o životodarné prelihanie našich existencií. Lebo, parafrázuju Proglas, „horiacemu ohňu na vždy neunikneme, ak nebudeme počuť, čo nám vlastný rozum hovorí.““

A aj Jankovičov hodnotiaci záver v úvodnom slove k jeho vlastnému dielu z oblasti literárnej vedy sa mi ako editorovi tejto právnickej knihy javí ako rovnako výstižný aj na hodnotiace vyjadrenie vo vzťahu k nášmu spoločnému výsledku viacročného úsilia štyroch autorov v medzigeneračnej kontinuite, ktorý touto knihou predkladáme právnickej i neprávnickej odbornej verejnosti:

„Som toho názoru, že táto kniha môže byť prospešná a zaujímavá najmä preto, lebo na začiatku 21. storočia nevystačíme so zdedenými citmi a tradovaným sentimentom, ale musíme poznáť fakty, a predovšetkým nesmieme dovoliť, aby ich odišiel čas.“ (Ján Jankovič: Poézia slovensko-srbskej vzájomnosti (1827-1938). Abeceda pobratimstva - bukvar bratimljenja. Veda, Juga, Ústav svetovej literatúry SAV 2008, s. 35-36.).

Už samo analytickej členenie obsahu knihy ukazuje širokospektrálnosť problematiky a konkrétnu otázky i problémy, ktorým sa v nej venuje pozornosť. Lepšiu orientáciu v týchto otázkach i hlbšie vnikanie do predmetu knihy chce podporiť aj jej vecný register. Pri výbere jeho hesiel sa autori usilovali o optimálnu racionalitu a vystihnutie vnútorných pojmových súvislostí, ktoré spolu s podrobňom obsahovým členením knihy chcú podporiť aj rozvoj vlastnej kreativity čitateľa pri jej štúdiu a ďalšom vedeckom nadvádzovaní. K tomu chce prispieť aj menný register, ktorý obsahuje všetky mená uvedené v knihe. Na rozdiel od registrov, ktoré sú spoločné za všetky štyri monografie, zoznamy literatúry k jednotlivým hlavným - autorským samostatným vedeckým dielam - sú špecializované orientované na ich predmet.

Na záver chceme vyjadriť svoju úctu mladým autorom zúčastneným na tomto knižnom výstupe za ich seriózny prístup pri jeho príprave počas viacročnej spolupráce s nimi nielen ako editor tejto knihy, ale aj ako ich školiteľ v doktorandskom štúdiu v odbore občianskeho práva na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave v rokoch 2003 až 2007; u dvoch z nich ide zároveň aj o prvých absolventov tejto fakulty, ktorá vznikla v roku 1998. Ako však ukazuje aj menný register tejto knihy, ich ALMA MATER - UNIVERSITAS TYRANNIENSIS disponuje už po relativne veľmi krátkom čase od svojho vzniku v odbore občianskeho práva aj celým radom ďalších perspektívnych autorov.

Metaforický podnázov tohto predstavu editora - Od Cerbera k Centauru - chce vyjadriť vnútornú tendenciu, ktorá sa tiahne dejinami ľudstva: vedecky a technický pokrok, ktorý umožňuje civilizačný rozvoj, môže viesť k spoločenskej a individuálnej harmonii len vo vzájomnej súhre s duchovno-mravným pokrokom, ktorý sprostredkúva človeku kultúru.

JÁN ŠVIDROŇ (Prof. JUDr., CSc.)

Právo a informačná spoločnosť alebo od Cerbera k Centauru

Žijeme v dňoch, ktoré sú príležitosťou na hodnotenia naplnení našich „nežnorevolučných“ očakávaní spred dvadsiatich rokov. Čoskoro uplynne aj prvá dekáda tretieho milénia, do ktorého mnohí ľudia na celom svete vkročili s veľkými nádejami. Spoločenské zmeny, dosiahnuté za historicky veľmi krátky čas, sú mimoriadne. Žiaľ, nie iba v pozitívnom slova zmysle. Nielen medzinárodné spoločenstvo, ale aj naša vlastná, slovenská spoločnosť každodenne zápasí s množstvom problémov na rôznych úsekokach života. Avšak sloboda tvorby a jej prejavu už nie je limitovaná neprekročiteľnými ideologickými kritériami. Aj v oblasti práva prichádza k slovu nová generácia, ktorá chápe svoju zodpovednosť za budú-

čuje aj po revolučnom období rokov 1989-1993, hoci jej „deliaca čiara“ už nie je taká očividná ako „železná opora“. Od začiatku poslednej dekády 20. storočia o tom svedčí celý rad vojen i stupňujúce sa a stále zákernejšie formy terorizmu.

Eufemistickejšie vyjadrená otázka či výzva pre dnešný svet, slovensky, európsky, globálne, by teda mohla znieť: Ako sa ľudstvo na začiatku tretiego milénia môže konečne pohnúť „od temnôt Cerbera k slnkom Centaura“?

Som presvedčený o tom, že Európa i globálny svet môžu ďalej pokročiť, zdravo rásť, pozitívne sa rozvíjať iba cez hľadanie hodnôt, ktoré môžu byť čo najuniverzálnejšie prijateľné aj v takom rozmanitom svete, akým je ten „náš dnešný“; bez toho, aby sa opäť raz usilovali - pod rúškom „solidarity“ či „kollektivizmu“ - dostať jednotlivca do totalitnej individuálnej neslobody.

Treba sa teda opäť vrátiť aj k filozofickým, sociálnym a etickým otázkam, ktoré nastoľujú celému ľudstvu najmä posledné dve storočia. A usilovať sa aj do oblasti slovenského práva „pretransformovať“ nie iba „pozitívnym právom“ už „dané“ európske normy, ale aj univerzálne uznané hodnoty.

Je nepochybne, že európske normy, implementované či transponované do nášho právneho poriadku v transformačnom období, podporili istú „väčšiu súdržnosť Európy“, a možno aj napomohli Slovenskej republike v jej ekonomickom rozvoji: vede Slovensko sa ako prvý zo štátov Vyšehradskej štvorky stalo aj súčasťou „eurozóny“. Ale

jeho európskej a medzinárodnej ochrany sa utváral predovšetkým v podmiennkach, v ktorých pluralitný politický systém a trhová sloboda boli dominujúce. Avšak to zároveň znamená, že sa tento systém nemohol zrodiť rovnako aj z podmienok, ktoré po druhej svetovej vojne ovládli - sociálne, právne, ekonomicke, kultúrne - stredné a východné Európu. Direktívne riadenie a centrálné plánovanie tu určovali aj pre oblasť práva „duševného vlastníctva“ (vtedy odmietaného pojmu, používaného iba v rámci „kritiky buržoáznych teórií“) ideologické kritériá. A tie sa po štyridsiatich rokoch náhle opustili: predtým v rámci „socialistického tábora“ uzavretá spoločnosť sa stala otvorenou informáciám, ku ktorým pred rokom 1989 bol najmä v oblasti spoločenských vied prístup veľmi obmedzený, ideologickej aj kádrovo. A až po mnohých rokoch si v plnej mieri začíname uvedomiť hľbku rozdielov, ktoré bezprostredne pred „krachom“ komunistickej ideológie vládli medzi systémami ochrany duševného vlastníctva na jednej a na druhej strane „železnej opory“. A najmä konečne chápat aj ich dlhodobé a ďalekosiahle ekonomicke i kultúrne následky pre krajiny vrátane Slovenska, ktoré systém rozvíjaný počas štyridsiatich rokov „z jedného dňa na druhý“ jednoducho opustili a prevzali ten, ktorý sa rodil v diametralne odlišných podmienkach.

Toto konštatovanie, samozrejme, nechce podnecovať nijakú nostalgiju za „minulosťou“. Treba sa upriamiť na našu súčasnosť a rozumne sa zamýšľať

kého výskumu bol nielen starostlivo posúdený troma recenzentmi tejto knihy, ale u troch mladších autorov boli ich tu prezentované vedecké výsledky najskôr aj predmetom obhajob ich dizertačných prác. Okrem recenzentov uvedených v knihe - prof. JUDr. Petra Vojčíka, CSc., doc. JUDr. Daniely Grešušovej, CSc. a JUDr. Petra Muriňa, CSc. - patrí vďaka autorov za pozitívny názor a cenné vedecké pripomienky i podnety aj prof. JUDr. Petrovi Hajnovi, DrSc. a prof. JUDr. Ivovi Telecovi, CSc. z Masarykovej univerzity v Brne. Pokiaľ ide o povahu jednotlivých monografií, nebolo záujmom editora viesť všetkých autorov k uniformite. Každá monografia je samostatným vedeckým dielom, ktoré sa prejavuje aj v osobitnom štýle a v miernych rozdieloch v spôsobe uvádzania citácií. Spoločná vďaka všetkých patrí Vydavateľstvu SAV VEDA za zaradenie knihy do jeho edičného plánu, pani RNDr. Eve Majeskej za jazykovú redakciu rukopisu a pani Jane Janíkovej za spoluprácu pri príprave knihy do tlače.

Pozvanie mimoprávnych odborov do spolupráce s právnou vedou aj na základe tejto knihy je jedným z prvovádzivých zámerov jej autorov. Avšak spolu s týmto základným zámerom chcú aj do vlastných radosť právnikov zdôrazniť, že interdisciplinárna vedecká spolupráca s mimoprávnymi vednými odbormi vo všetkých oblastiach práva je dnes už absolútne nevyhnutnosťou. Najmä ak chceme ďalej rozvíjať právo aj so zreteľom na jeho mravné dimenzie. A o tom, že vedeckú inšpiráciu pre oblasť práva možno čerpať dokonca i z